

1 Същност на контраразузнаването

Доц. д-р Павел Николов

ЗНС – функция на държавата

Разузнавателните и контраразузнавателните служби са част от държавния механизъм, който е специално предназначен за опазване на националната сигурност и националните интереси на страната.

Общата цел на тяхното функциониране е да защитават националната сигурност и не допускат нанасянето на вреди върху нея.

■ КОНТРАРАЗУЗНАВАНЕТО

■ Понятието контраразузнаване включва два основни елемента.

■ Първият – специализираните служби, които са създадени в държавата за защита на нейната национална сигурност – наречени *контраразузнавателни*. Това са т.нар. сили на контраразузнаването, включващи кадровия (щатен) състав и извънщатния състав.

■ КОНТРАРАЗУЗНАВАНЕТО

■ Вторият елемент обхваща специфичната дейност на тези служби, наричана контраразузнавателна.

■ Тя има за основна цел да разкрива и неутрализира посегателства, извършвани от външни и вътрешни организации, групи и лица срещу националната сигурност.

■ Тази цел се постига чрез използването на специфични средства (сътрудници, СРС) и методи (комбинация, проникване и др.)

■ Дейността се извършва в рамките на проверки, разработки, наблюдения и др.

■ КОНТРАРАЗУЗНАВАНЕТО

Специфики в дейността на контраразузнавателните служби

1. Те се противопоставят на конкретни посегателства срещу нац.сигурност
2. Те противодействат на конкретни сили (външни и вътрешни), извършващи тези посегателства
3. Това противодействие е тайно, негласно, поради стремежа на противника да прикрива своята посегателска дейност

■ КОНТРАРАЗУЗНАВАНЕТО

Форми на посегателствата срещу националната сигурност:

1. Деяния, които представляват визирани от закона приготовления, опити или извършване на престъпления

2. Общественоопасни деяния, които нанасят вреди на националната сигурност, но не представляват престъпления
3. Други деяния, създаващи условия и предпоставки за нанасяне на вреди на НС
4. Събития и процеси, които създават заплахи за НС

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Деяния, които са престъпления - 1

- ✓ Деяния с най-висока степен на обществена опасност, влизащи в групата на т.нар. тежки престъпления.
- ✓ Основно визирани в глава първа от НК „Престъпления против Републиката“, както и в други глави от кодекса
- ✓ Престъпления срещу външната сигурност са тези, които поставят в опасност държавната независимост, единството на нацията, териториалната цялост и суверенитет, военната мощ.

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Деяния, които са престъпления - 2

Т.нар. предателски престъпления, а именно:

- подбуждане към война или друго враждебно действие против България;
- провокационен терор (убийство/тежка телесна повреда на представител на чужда държава с цел предизвикване на война или международни усложнения);
- умишлено водене на държавна служба или поръчка пред друга държава или организация във вреда на България;
- шпионство и др.

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Деяния, които са престъпления – 3

- ✓ Към престъпленията срещу вътрешната сигурност спадат изменческите престъпления, засягащи установения с Конституцията държавен ред
- ✓ Това са: опит за преврат, бунт и въстание; терористични актове срещу държавни и обществени дейци; масов терор (причиняващ смърт чрез взрив, палеж, наводнение и др.); общоопасни престъпления чрез умишлено поставяне на отрови в кладенец, извор, водопровод и т.н.

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Деяния, които са престъпления – 3

- ✓ Към престъпленията срещу вътрешната сигурност се включват и престъпленията срещу икономическата основа на развитие на държавата
- ✓ Това са: диверсия (унищожавани и повреждане на обществени сгради, инсталации, съоръжения, транспортни или съобщителни средства); вредителство (посегателство срещу стопански отрасли или отделни предприятия, като се възпрепятства тяхната дейност); престъпления срещу митническия и финансовия режим и др.

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Деяния, които са престъпления – 4

- ✓ Към престъпленията срещу вътрешната сигурност се включват и престъпленията, които застрашават идеологическата основа на изграждане на обществото – противодържавната агитация и пропаганда
- ✓ Проповядване на фашистка или друга антидемократична идеология или насилствена промяна на установения с Конституцията обществен и държавен строй

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Общественоопасни деяния, които нанасят вреди на националната сигурност, но не представляват престъпления

- ✓ Те може да нарушават определени закони

Например: създаване на партия и организация, която противоречи на Конституцията и Закона за политическите партии

- ✓ Може да се нарушават административни разпоредби (да са административни нарушения) – напр. нарушаване на ведомствени разпоредби, касаещи проблеми на националната сигурност

Форми на посегателствата срещу националната сигурност

Деяния създаващи условия и предпоставки за нанасяне на вреди на НС

- ✓ *Например: пребиваващ в страната разузнавач под дипломатическо прикритие, който установява множество контакти с местни граждани и събира „на тъмно“ информация от тях.*
- ✓ Той не върши престъпление, не нарушава законите и административните разпоредби, но неговата дейност е обект на внимание на контраразузнаването (защото се опитва да придобие разузнавателни позиции в страната).

■ **Форми на посегателствата срещу националната сигурност**

Събития и процеси, създаващи заплахи за НС

- ✓ Например: възникват проблеми, процеси, явления, тенденции, които водят до социално напрежение, недоволство и бунтове сред част от населението
- ✓ Те могат да оказват негативно въздействие върху икономическото развитие
- ✓ Може да водят до засилване на организираната престъпност
- ✓ Заплахата може да идва отвън (други държави, международни организации, транснационални компании) или да е от вътрешен характер

■ Контраразузнаването в широк смисъл

■ В теорията и практиката контраразузнаването излиза извън тесните рамки на дейност срещу чужди разузнавания

■ Когато говорим за контраразузнавателна дейност (КРД) включваме дейността за защита както на външната сигурност, така и на вътрешната сигурност

■ Това обуславя включването на специализираните структури за защита на външната и вътрешната сигурност в единна контраразузнавателна служба.

■ Контраразузнавателни служби

■ В много държави тези две специални структури (за външна и вътрешна сигурност) са в едно ведомство, под единно ръководство.

■ Така е в САЩ – ФБР (към министерство на правосъдието), също в Русия - Федерална служба за сигурност на Руската федерация (на пряко подчинение на Президента)

■ В България също е възприет този модел - Държавна агенция „Национална сигурност“ (към Министерски съвет)

■ Посегателства срещу НС на РБ

1. разузнаване в полза на чужди сили;
2. опасност за суверенитета, териториалната цялост на държавата и единството на нацията;
3. противоконституционна дейност;
4. корупционни прояви на лица, заемащи висши държавни длъжности;
5. прилагане на сила или използване на общоопасни средства с политическа цел;
6. опасност за икономическата и финансовата сигурност на държавата;
7. опасност за екологичната сигурност на държавата;

■ Посегателства срещу НС на РБ

8. нарушаване функционирането на Националната система за защита на класифицираната информация;
9. застрашаване сигурността на стратегически за страната обекти и дейности;
10. деструктивно въздействие върху комуникационни и информационни системи;
11. международен тероризъм и екстремизъм, както и финансирането им;

■ Посегателства срещу НС на РБ

12. международна търговия с оръжия и изделия или технологии с двойна употреба, производство, съхраняване и разпространение на общоопасни средства;
13. дейности на групи и лица, подпомагащи чужди служби, терористични или екстремистки организации;
14. миграционни процеси.

■ Военното контраразузнаване

- Особеностите в дейността на контраразузнавателните служби защитаващи военната мощ на държавата налага тяхното отделяне (в някои страни) в самостоятелни служби.
- ВКР може да има единно ръководство с останалите КР служби, а може да бъде и към съответното военно ведомство.
- Със Закона за ДАНС (2008 г.) българското ВКР преминава от МО в ДАНС

■ Военното контраразузнаване

ВКР работи по разкриване и неутрализиране на:

- опити на чужди разузнавателни служби да събират информация за състоянието на въоръжените сили
- дейност на отделни лица, групи, организации, с която нарушават боеспособността на въоръжените сили (и по този начин застрашават НС)
- През последните години негова задача е и КР обезпечаване на българските военни мисии в чужбина и пребиваващите в България чужди мисии.

■ Разузнавателна общност

- Съвкупността от всички разузнавателни и контраразузнавателни служби на дадена държава, обединени от общата им цел – ЗНС

- Всяка държава има такава общност, а има случаи тези служби да са под общо ръководство
- За България разузнавателната общност включва: политическото разузнаване (Държавна агенция „Разузнаване“), военното разузнаване (Служба „Военно разузнаване“), политическото, икономическото и военното контраразузнаване (ДАНС)
- Няма общо ръководство на тези служби
- Правна уредба на разузнавателната и контраразузнавателната дейност
- Дейността на службите от разузнавателната общност се осъществява в съответствие с Конституцията и законите на страната
- Правната уредба на българската разузнавателна общност включва:
 - ✓ Конституция на РБ
 - ✓ Закон за ДАНС
 - ✓ Закон за ДАР
 - ✓ Закон за военното разузнаване
 - ✓ ЗСРС
 - ✓ НК,НПК, ЗАНН, ЗПЧРБ и др.
- Правна уредба на разузнавателната и контраразузнавателната дейност
- Освен със закони дейността на разузнаването и контраразузнаването се регулира също с:
 - ✓ Правилници (издават от МС) – ППЗДАНС, ППЗДАР, Правилник за устройството и дейността на Служба „Военно разузнаване“
 - ✓ Наредби, Инструкции, Заповеди – издават се от ръководителя на съответното ведомство, към което е включена съответната служба или от нейния ръководител.
- Правна уредба на разузнавателната и контраразузнавателната дейност
- Инструкциите и заповедите като вътрешни ръководни документи не попадат под режима на нормативните актове
- Те влизат в сила веднага след издаването им от съответния министър / председател на агенция или директор на службата (ако не е определен допълнителен срок)
- Това позволява с тях да се уреждат проблеми, които представляват държавна тайна или имат секретен характер (например работата със секретни сътрудници)

■ Правна уредба на разузнавателната и контраразузнавателната дейност

- В Англия разузнаването (МИ-6) е към МВнР, а в много държави е към МВР.
- Някои са със статут на самостоятелни агенции.
- В САЩ например разузнавателните ведомства са 15 (в това число: самостоятелни агенции – напр. ЦРУ, агенции към различни министерства и структури), но обединени в Разузнавателна общност. Дейността им се контролира от Съвет за национално разузнаване начело с директор

■ Правна уредба на разузнавателната и контраразузнавателната дейност

- В България до 1990 г. политическото разузнаване е било към МВР, а военното- МО.
- Понастоящем политическото разузнаване е в самостоятелна агенция на подчинение на МС – ДАР. Военното (служба „Военно разузнаване“) запази подчинеността си на министъра на отбраната.
- До 1990 г. контраразузнавателните служби на България са под единно ръководство в МВР
- След това ВКР преминава към МО
- Понастоящем са КР служби отново са обединени - в рамките на ДАНС

■ Разузнаване и контраразузнаване
Сравнителен анализ

- Въпреки сходните признаци между разузнаване и контраразузнаване те би следвало да се разглеждат като самостоятелни категории и организационни системи, поради следните различия:
 - ✓ разузнаването има за своя основна задача да придобива информация предимно зад граница
 - ✓ контраразузнавателните органи действат основно на територията на своята страна;

■ Разлики между разузнаване и контраразузнаване

- ✓ служителите на разузнаването не разкриват своята принадлежност към тези органи, а пребивават зад граница под прикритието на официални представителства (дипломатически, търговски и др.)
- ✓ докато болшинството от служителите на контраразузнавателните служби не крият своята принадлежност към тях;

■ Разлики между разузнаване и контраразузнаване

- разузнавателните органи вербуват свои сътрудници, за да събират информация от политически, икономически и военен характер за дадена страна
- контраразузнавателните – за да разкриват и неутрализират конкретна престъпна (посегателска) дейност срещу защитаваната от тях държава;

■ Разлики между разузнаване и контраразузнаване

- разузнавателните служби се интересуват от дадена чужда организация или група поради стремежа си да проникнат в нея и да придобият информация за дейността ѝ
- обекти на контраразузнаването са организации, групи и лица, за които има данни, че подготвят, извършват или са извършили посегателска дейност срещу националната сигурност.

■ Разлики между разузнаване и контраразузнаване

В крайна сметка може да се обобщи, че:

- при разузнаването е водеща информационната функция
- при контраразузнаването – защитната, която обаче е неразривно свързана с придобиването на оперативна информация чрез прилагането на разузнавателни средства и способности.

2 Елементи на контраразузнавателната дейност

Цел и задачи на КРД

- Цел – да се предотврати нанасянето на вреди на националната сигурност на защитаваната държава
- Основните задачи - разкриването на подривната дейност на противника, предотвратяването на неговите подривни действия и пресичането на подривната му дейност.
- Спомагателни задачи - агентурно и техническо проникване сред противника и осигуряването на други благоприятни условия за оперативни действия.

Субекти на КРД

- Държавата, която създава контраразузнавателни служби за защита на НС от конкретни посегателства, извършвани срещу нея.

- ❑ Съответната КР служба, която непосредствено изпълнява задачите, поставени от държавното ръководство по защита на НС

Обект на КРД

- ❑ Дейността на външни и вътрешни сили, които извършват конкретни посегателства срещу НС на държавата и нанасят съответни вреди на нейните национални интереси.

- ✓ Външни сили–държави, техни разузнавателни органи, различни организации, центрове, движения, сдружения, фирми, групи или отделни лица, намиращи се основно извън територията на страната, които:

- събират разузнавателна информация
- осъществяват тайни операции срещу страната
- провеждат обществено опасни дейности

Обект на КРД

- ✓ Вътрешни сили:

- антиконституционни групи и организации (с фашистки, екстремистки, националистически характер)
- групи и граждани, които се опитват да създадат антиконституционни групи и организации, да изменят конституционния строй, да извършват терористично-диверсионна дейност, да застрашават стратегически за страната обекти и дейности.

Обект на КРД

- ❑ В КР теория и практика понятието „обект“ може да означава:

1. конкретно лице, което самостоятелно или групово осъществява посегателска дейност
2. организация, служба, група, която организирано и целенасочено провежда общественоопасна за страната дейност. Например: разузнавателна служба, резидентурна група в страната, антиконституционна организация. Също така обект може да бъдат отделни лица работещи в тях – ръководители, активисти и пр.

Организация на контрарзузнаването

Типични за КР служби са три основни направления на дейност:

- оперативно;
- информационно-аналитично;
- техническо.

Оперативното направление се занимава с разкриване и неутрализиране на посегателства срещу НС – същинската дейност в КР. За целта то вербува секретни сътрудници, използва възможностите на СРС.

Организация на контраразузнаването

- ❑ Информационно-аналитичното направление обработва и анализира получената от оперативното направление и открити източници информация
- ❑ Целта му е да направи оценка и изводи относно оперативната обстановка, относно опасностите и заплахите за НС.

Организация на контраразузнаването

Техническото направление подпомага оперативния състав в прилагането на специални разузнавателни средства.

Сили на контраразузнаването

Към силите на КР се включват щатните служители и извънщатния състав на неговите служби.

Щатните служители се делят на две основни групи:

- ✓ Открито действащите служители не крият своята обвързаност с КР служба, а действат от нейните позиции.
- ✓ Засекретени щатни служители са ОР и служителите от оперативно-техническите служби, които нямат право да афишират своята принадлежност към КР.

Средства на контраразузнаването

Секретни сътрудници

Специални разузнавателни средства

Материално-технически средства

- Тези средства осигуряват разкриването на тайната посегателска дейност на противника
- Чрез тях КР органи конспиративно осъществяват своите действия, насочени към разкриването на противника и пресичането на дейността му срещу държавата

Средства на контраразузнаването

Секретните сътрудници са лица, които оказват негласна помощ КР служба в изпълнение на нейните задачи.

Те не са на щат в КР служби

Могат да бъдат чужди или местни граждани

Те сътрудничат по различни причини – идейно-политически, морално-психологически, заинтересовани, изпаднали в зависимост и др.

В много държави се наричат агенти.

Средства на контраразузнаването

Има различни категории сътрудници:

- ✓ такива, които непосредствено изпълняват задачи на КР по разкриване и неутрализиране на посегателства
- ✓ такива, които осъществяват ръководство на група секретни сътрудници
- ✓ такива, които предоставят помещение / жилище, офис/ за срещи между ОР и негови сътрудници

Видове КРД

1. разкриване на посегателства срещу НС;
2. оперативно предотвратяване и пресичане на посегателската дейност (неутрализиране на посегателската дейност);
3. оперативна подготовка на открити мерки за пресичане на посегателската дейност;
4. профилактична дейност

Видове КРД

При разкриването дейността на КР органи е насочена към установяване дали дадена организация, група или отделно лице извършва посегателства срещу НС

Когато се установи, че противника е започнал подготовка или осъществява престъпни посегателства, КР служба предприема оперативни действия за тяхното неутрализиране, които:

- ✓ временно да предотвратят извършването на посегателски действия
- ✓ окончателно да пресекат възможността за осъществяване на посегателска дейност

Видове КРД

Когато дадена организация, група или лице извършват или са извършили вече престъпно или противоправно посегателство, органите на КР се стремят да събират факти и данни, с които да подпомогнат:

- ✓ наказателното (досъдебно и съдебно) производство
- ✓ съдебно-административното производство

Т.е. подпомагат органите, които осъществяват откритото пресичане (а не оперативното пресичане) на престъпната/противоправната посегателска дейност.

Видове КРД

КР служба се стреми не само да разкрива и неутрализира посегателства срещу НС

Всяка подобна служба в света се стреми да не допуска започването на посегателска дейност срещу НС на държавата

Това тя извършва чрез т.нар. профилактична дейност - въздействие върху гражданите с оглед да се съобразяват с установения правов ред в страната. Профилактичната дейност може да е *конкретна* – оказва се *предупредително въздействие върху дадено лице*.

Основни методи в КРД

На всеки вид КРД са присъщи специфични методи

Но има и такива методи, с които се решават по-широк кръг КР задачи (създават необходимите условия за тяхното решаване)

Към тях се отнасят:

- ✓ оперативно проникване (чрез сътрудници или технически средства)
- ✓ оперативна комбинация
- ✓ дезинформиране

Основни методи на КРД

Оперативното проникване създава благоприятни условия за оперативна дейност

- ✓ Позволява непосредствено да се възприемат действията на обектите на КР, а в някои случаи и да се въздейства замаскирано върху тях.

Оперативната комбинация се осъществява главно под формата на подтикване на противника към определени действия.

Чрез дезинформирането се предава непълна, неточна или изцяло невярна информация на противника с цел да взема неизгодни за него, но изгодни за КР решения

Форми на КРД

1. Получаване и проверка на сигнали за евентуална посегателска дейност

2. Оперативна проверка
3. Оперативна разработка
4. Оперативно издирване
5. Оперативно наблюдение

Форми на КРД

Получаване и проверка на сигнали за евентуална посегателска дейност

- ✓ Сигналят съдържа факти и данни, които са сходни с признаците на дадено престъпление
- ✓ Тяхното достигане до КР служба ѝ дава основание да извърши проверка на тази първична информация
- ✓ Първичната информация може да не е свързана с конкретно лице

Форми на КРД

Оперативна проверка

Към оперативна проверка се преминава когато:

- ✓ при първоначалната проверка на сигнал се получат данни даващи основание конкретно лице да се подозира в извършването на престъпление
- ✓ събраните данни не са достатъчни, за да се отговори категорично на този въпрос

Форми на КРД

Оперативна разработка

- ✓ Тя започва, когато се получат данни (в резултат на проверката), че подозираното лице действително е извършило, извършва или подготвя престъпление срещу НС
- ✓ *Целта* на разработката е да се разкрие до край престъпната дейност на лицето и да се подготвят мерките за откритото пресичане

Форми на КРД

Оперативно издирване

- ✓ При него може да се издирва лице, което е извършило престъпление и се укрива
- ✓ Може да се цели издирването на лице, към което КР има оперативен интерес
- ✓ Също когато е установено извършването на посегателство и се предприемат мерки за установяване на неговия извършител

Форми на КРД

Оперативно наблюдение

- ✓ Изразява се в наблюдение на поведението на лица, които в миналото са извършвали посегателска дейност
- ✓ Те в момента не извършват такива дейност, но има основание да се предполага, че могат да я възобновят

Основни етапи на КР процес

Класическото протичане на КРД включва следните основни етапи:

1. Създаване на условия за получаване на сигнали за посегателска дейност

2. Получаване на сигнал
3. Проверка на сигнал
4. Оперативно проверка
5. Оперативна разработка

3 Принципи на КРД

Обща характеристика

- Принципите представляват основните ръководни идеи и правила, с които КР служби трябва да се съобразяват в своята дейност.
- Те са законодателно установени или възприети от практиката
- Най-важните от тях са залегнали в нормите на Конституцията и в други закони и практически имат задължителен характер. Това са общите принципи
- На базата на тях са развити организационно-управленските и специфичните (професионални) принципи на КРД. Те са отразени във вътрешноведомствени заповеди и инструкции.

Общи принципи

- Тези принципи произтичат от факта, че КР служби функционират в установена обществено-политическа и икономическа система с определени от закона правила.
- Тези правила са общовалидни за цялото общество, за държавните и обществени организации, за отделните граждани.
- Контраразузнаването като държавна специална служба се подчинява на онези политически и правни принципи, имащи важно значение за всички държавни органи.

I. Общи принципи

1. Принцип на законност

- КРД се осъществява в съответствие с действащата Конституция и законите на страната
- Освен тях КРД се регулира и от:
 - ✓ Постановления и наредби на МС
 - ✓ Инструкции и заповеди на ръководителя на КР служба

Общи принципи

Законността в дейността на българското контраразузнаване включва:

- ✓ Стриктно спазване на разпоредбите на Конституцията, неговото функциониране
- ✓ Спазване на разпоредбите Закона за ДАНС, Закона за МВР, Закона за СРС, ЗЗКИ, Правилника за прилагане на Закона за ДАНС, регламентиращи техните задачи, организация, структура и дейност

Общи принципи

Законността включва също така:

- ✓ Спазване разпоредбите на НК, НПК, Закона за административните нарушения и наказания, Закона за чужденците в РБ, които служителите на КР прилагат в дейността си
- ✓ Съобразяване със заповедите, инструкциите и указанията на ръководителя на КР служба, касаещи отделни сегменти на КРД
- ✓ Спазване на международните договори, по които България е страна

Общи принципи

2. Принцип на демократизъм

Този принцип в дейността на КР служби се изразява в следните направления:

- Те защитават интересите на цялото общество. КРД е насочена срещу онези външни и вътрешни сили, които засягат НС и националните приоритети
- Този принцип изисква от КР служби да се ръководят преди всичко от интересите на българската нация
- В своята дейност КР служби се отнасят към всички граждани в страната като равни пред закона, зачитайки техните права и свободи
- Израз на демократизма в дейността на КР е и неговия стремеж да използва възможностите на обществото, като си сътрудничи с гражданите за изпълнение на неговите задачи
- Израз на този принцип е контрола, който осъществява Народното събрание на РБ върху дейността на ДАНС посредством своя постоянна комисия.

Общи принципи

3. Принцип на хуманизъм

- Чрез защитната си функция спрямо държавата, КР служби защитават правата и свободите на гражданите в нея
- Техният стремеж е да предотвратяват извършването на престъпления

- Дейността на службите за ЗНС предоставят информация, което дава възможност на държавата да води най-правилната за обществото външна политика
- Председателят на ДАНС предоставя еднаква по обем и съдържание информация на президента, министър-председателя и председателя на Народното събрание*

Общи принципи

3. Принцип на международно сътрудничество

В съвременното глобално общество този принцип се налага все повече в дейността на специалните служби

Дейността по ЗНС постепенно излиза извън рамките на страната

Обръща се по-голямо внимание на проблеми, касаещи сигурността на региона, континента, света

Борбата с международния тероризъм, опасността от ядрени и химически оръжия, заплахите от екологичен характер вече не са проблеми на една отделна служба

Това сътрудничество може да е на двустранна основа, може да е между няколко страни от даден регион, континент

То може да е по отделен проблем (например тероризъм), да е свързано с дейността на дадена организация

Форми на международно сътрудничество

- ✓ обмен на информация между отделните служби
- ✓ провеждане на съвместни мероприятия

За целта се провеждат съвместни срещи, съвместни обучения, посещения на делегации.

II. Организационно-управленски принципи

- Към тази група се включват принципи, относими към дейността на КР служби като цяло:
 - ✓ централизъм
 - ✓ планиране
 - ✓ взаимодействие
- Или относими към дейността на отделни структури на КР служба:
 - ✓ линеен
 - ✓ обектов
 - ✓ териториален
 - ✓ смесен

Организационно-управленски принципи

1. Принцип на централизъм

- Централизацията позволява да се решават успешно основните задачи пред КР
- Този принцип предполага прилагането на единоначалието, централизираното планиране, създаването на централизирани информационни системи, ръководство и контрол върху цялостната дейност и др.

"Пряк началник" е началник, на когото държавният служител е подчинен по йерархическата структура.

"Непосредствен началник" на държавния служител е най-близкият по йерархическата структура пряк началник. /ППЗДАНС/

Организационно-управленски принципи

2. Принцип на планирането

- Позволява след като са изяснени целите и задачите пред КР служба:
 - ✓ да се внесе оптимална последователност и взаимовръзка при използването на силите и средствата
 - ✓ Да се предвидят най-удачните методи за тяхното решаване

Организационно-управленски принципи

Планът

- Може да има перспективен и текущ характер
- Може да се отнася за дейността на ОР, отделно звено или цялата служба
- Да касае провеждането на КР операция или КР мероприятие
- Съвместен план се изготвя, когато участват две или повече служби в дадена операция/мероприятия

Организационно-управленски принципи

Принцип на планирането

- Министър-председателят на България ежегодно утвърждава Годишен план относно дейността на Държавна агенция „Национална сигурност“
- Ръководителите на структури на ДАНС утвърждават годишни планове за дейността на отделните звена, които са на тяхно подчинение

Организационно-управленски принципи

3. Принцип на взаимодействието

- Оперативната практика на КР служби показва, че редица задачи (посложни и мащабни) не са по силите на отделния ОР или КР звено

- В тези случаи възниква необходимостта от взаимодействие между отделните оперативни звена
- Взаимодействие може да се изразява в:
 - ✓ размяна на информация
 - ✓ използване на сили и средства
 - ✓ съвместни действия

Организационно-управленски принципи

Принцип на взаимодействието

- Съвместната дейност изисква:
 - ✓ Планиране на съвместната операция или мероприятие
 - ✓ Формиране на съвместно ръководство
 - ✓ Координация между участниците с оглед отчитане на промените

Организационно-управленски принципи

Принцип на взаимодействието

- При осъществяване на взаимодействието е необходимо:
 - ✓ Определяне и разграничаване на действията на всеки участниците
 - ✓ Съгласуване на времето на отделните действия
 - ✓ Определяне на реда и начина на използване на силите и средствата

Организационно-управленски принципи

4. Принципи на организация на отделните звена

А. Линеен принцип

- ✓ При него отделните КР структури осъществяват дейността си по определени линии (направления)
- ✓ Те могат да се определят от формата на посегателство срещу НС – шпионство, тероризъм, заплахи за икономическа сигурност, финансовата сигурност и т.н.
- ✓ Може да се определят от конкретните сили, на които се противодейства – турско разузнаване, сръбско разузнаване, руско разузнаване и т.н.

Организационно-управленски принципи

4. Принципи на организация на отделните звена

А. Обектов принцип

- ✓ КР обезпечава сигурността на обекти, които са обявени за стратегически важни за страната.
- ✓ Специализирани звена на КР работят по тяхната защита от посегателства, които биха нарушили нормалното им функциониране.

"Стратегически обекти" са административни, промишлени, транспортни или комуникационни обекти, от чието нормално функциониране зависи дейността на органите на държавното управление и работата на основните отрасли от икономиката на страната./ППЗДАНС/

Организационно-управленски принципи

4. Принципи на организация на отделните звена

А. Обектов принцип

- ✓ ДАНС проучва лицата, които кандидатстват за работа в стратегически обект /или зони на стратегическа дейност/. Кандидатите попълват специален въпросник.
- ✓ Издава се „Разрешение за работа в стратегически обект“ на всяко отделно лице
- ✓ Разрешение може да не бъде дадено – „Отказ за работа в стратегически обект“
- ✓ Вече издадено разрешение на лице може да бъде в следствие отнето – „Отнемане на разрешение за работа в стратегически обект“

Организационно-управленски принципи

4. Принципи на организация на отделните звена

А. Териториален принцип

- ✓ При него КР подразделения организират и осъществяват своята оперативна дейност на определена територия на страната
- ✓ Това може да е в съответствие с административното деление на страната или съобразно с оперативната обстановка

Организационно-управленски принципи

4. Принципи на организация на отделните звена

А. Смесен (линейно-обектов) принцип

- ✓ В КР се работи и по отношение на форми на посегателство (например шпионство) в даден обект (например военно поделение)

III. Специфични принципи

1. Принцип на секретност

- Един от най-характерните принципи, прилагани в КР служби
- Той произтича от характера на дейността на онези сили, които извършват посегателства върху НС
- Използваните от противника конспиративни сили, средства и методи, изисква от КР да използва също аналогичен подход при противодействието на дейността му
- По този начин КР прикрива своите действия насочени към ЗНС

Ш. Специфични принципи

1. Принцип на секретност

- Осигуряването на секретността в КРД се осъществява чрез следните мерки:
- ✓ Недопускане на външни лица до информация за използваните от КР оперативни сили, средства и методи
- ✓ Ограничен достъп на служителите на КР до информация – само такава, която им е необходима в непосредствената работа
- ✓ Използване на псевдоними, кодове за обектите на КР интерес и за използваните сили и средства
- ✓ Дезинформиране на противника относно КРД

Ш. Специфични принципи

1. Принцип на секретност

- В условията на демократично общество се изисква съчетаване на принципа за секретност с изискванията за публичност относно дейността на службите за сигурност
- Основното правило за това е – гласността да е в рамки, които да не пречат на успешното осъществяване на задачите на КР
- Не е секретно това, че КР служби използват сътрудници, СРС, определени методи и разработват лица
- Секретна е информацията за самоличността на сътрудниците, където се използват СРС, кои са разработваните обекти и т.н

Ш. Специфични принципи

2. Принцип на настъпателност

- Той дава онези предимства на КР, които са нужни за успешното изпълнение на задачите
- Той позволява да не се изчакват и регистрират престъпните посегателства, а да се разкриват в зародиш и да се пресичат своевременно
- Израз на този принцип е и предварителното осигуряване със секретни сътрудници на обекти, към които може противника проявява или може да прояви интерес
- Изисква се добро познаване на оперативната обстановка, на обектите на разузнавателно проникване, на онези сили, които замислят, подготвят и осъществяват посегателства

Ш. Специфични принципи

3. Принцип на оптимално използване на силите и средствата

- КР изпълнява най-различни по своя характер и сложни задачи. За тяхното решаване се използват разнообразни сили, средства, методи, подходи.
- При решаването на конкретна задача е важно да се използват тези от тях, които ще осигурят своевременното изпълнение на задачата, без усложнения и с минимален разход на сили
- Прилагането на всяко средство и метод трябва да бъде обосновано, да създава вътрешна убеденост, че това е най-краткият и успешен вариант за решаването на задачата

III. Специфични принципи

4. Принцип на гъвкавост

- Този принцип е свързан с предишния.
- Когато разкрие посегателска дейност към даден момент, КР разполага сили и средства с оглед да се противопостави най-успешно на противника.
- Това е до момента, когато нарушителите на сигурността променят своите цели, задачи и тактика на действие. Практически промяната в тяхната дейност води до промяна на КРД
- Принципът се изразява именно в своевременното реагиране на всяка промяна в оперативната обстановка и приспособяване бързо към нея

III. Специфични принципи

5. Принцип на обективност

- КР служба трябва да проявява обективност, като обективно изяснява всички факти и обстоятелства.
- Както тези, които уличават, така и тези, които оправдават лицето (групата, организацията), че извършва престъпна дейност
- Това налага и изискването за всеостранност – да се изясняват всички възможни версии по случая, независимо дали уличават или оправдават лицето
- С обективността е свързано и изискването за пълнота – да се разкриват и проверяват всички необходими данни за изясняване на случая

4 Служители на контраразузнаването

- Кадрови служители
- Кадровите служители са лица, приети на работа в КР служба в съответствие със законите на съответната страна
- Наричат се още щатни служители, защото са на щат в съответното ведомство, с което са в официални трудовоправни отношения
- В някои държави е прието в обществото и медиите тези служители да се наричат агенти
- Във ФБР това е официалното наименование на служителите от КР отдел
- Кадрови служители
- В КР теория е прието те да се обобщават с понятието сили на КР
- Щатните служители извършват и направляват всички дейности на КР служба, поради което държавата има високи изисквания към тях
- Тези изисквания са заложи в съответни закони, правилници и наредби
- При подбора на служители на КР се прилагат изисквания за произход, гражданство, образование, морал, лични качества и др.
- Кадрови служители
- Изисквания към кандидатите за работа в КР
 - ✓ Да са граждани на съответната държава
 - ✓ Да отговарят на изисквания за възраст и образование
 - ✓ Да отговарят на изискванията за психическа и физическа годност, професионална подготовка
 - ✓ Да не са осъждани (обвиняеми, подсъдими) за умишлени престъпления от общ х-р
 - ✓ Да не са политически обвързани
 - ✓ Да отговарят на специфичните изисквания за заемане на конкретната длъжност
- Кадрови служители
- 1. Категории служители на КР според функционалните им задължения
 - ✓ оперативни работници (оперативни служители)
 - ✓ анализатори (аналитици)
 - ✓ Оперативно-технически служители (оперативно-технически състав)
 - ✓ Административен състав
- Категории служители на КР според функционалните им задължения

Оперативните работници

- ✓ Те са основните фигури в КР служба
- ✓ Това са тези служители, които извършват същинската КР дейност – контраразузнавачи
- ✓ Те имат право да привличат граждани за сътрудничество с КР служба (да вербуват секретни сътрудници)
- ✓ Могат да използват СРС и технически средства, както и да прилагат оперативни методи в дейността си
- Категории служители на КР според функционалните им задължения

Аналитиците

- ✓ Те осъществяват информационно-аналитична дейност
- ✓ Те работят на различни нива:
 - отделни служители към съответните отдели
 - обособени информационно-аналитични звена в структурата на КР служба
- ✓ При аналитиците се съсредоточава информационния поток, постъпващ от ОР, СРС и откритите източници
- ✓ Те обработват, анализират и оценяват тази информация. Правят изводи и прогнози.

- Категории служители на КР според функционалните им задължения

Оперативно-техническите служители

- ✓ Те подпомагат оперативните работници, когато трябва да използват СРС за решаването на конкретни пред КР звено
- ✓ Най-често тези задачи са свързани с разкриването и документирането на посегателска дейност на дадени лица
- ✓ В рамките на повечето съвременни КР служби функционират специализирани оперативно-технически подразделения, в които работят тази категория служители
- ✓ За България – това е специализирана дирекция „Технически операции“ на ДАНС

- Категории служители на КР според функционалните им задължения

Административен състав

- Това са служители, които не изпълняват типични за КР задачи

- Към тях можем да причислим всички онези, които работят в администрацията на КР служба
 - ✓ звената „Човешки ресурси“
 - ✓ „Правно-нормативна дейност“
 - ✓ „Управление на собствеността“
 - ✓ „Финансова служба“
 - ✓ „Деловодство“ и други
 - Кадрови служители
2. Категории служители на КР според позицията, от която провеждат своята дейност
- Открито действащи служители
 - Засекретени служители
 - Категории служители на КР според позицията, от която провеждат своята дейност

1. Открито действащи служители

- Те не крият своята принадлежност към КР служба, а действат гласно от нейните позиции
- Ползват служебни карти по установен образец, с които удостоверяват своята месторабота
- Могат от името на службата да влизат в официални контакти с държавни учреждения и организации, както и с отделни лица.
- Категории служители на КР според позицията, от която провеждат своята дейност

Открито действащи служители

- Основна фигура сред тях е оперативният работник
- ✓ Осъществявайки контакти с лица за привличането им към сътрудничество ОР действа от името на КР служба
- Такива са и анализаторите
- Част от оперативно-техническите служители
- Целият административен състав
- Категории служители на КР според позицията, от която провеждат своята дейност

2. Засекретени служители

- На първо място това са ОР, които действат на прикритие в държавни органи, организации и юридически лица - служители на прикритие
- Там те работят като техни служители и изпълняват съответните си служебни задължения

- Същевременно изпълняват и задачи на КР служба, но без да афишират принадлежността си към нея
- Категории служители на КР според позицията, от която провеждат своята дейност

2. Засекретени служители

- На второ място това са част от служителите на оперативно-техническите служби
- Целта на тяхното прикриване е да не се разкрият интересите на КР към дадени лица, групи, фирми и организации
- Това са служителите осъществяващи външно наблюдение и проследяване
- Прилагащи други СРС, като например проверка на кореспонденцията

Кадрови служители

2. Категории служители на КР според направлението, по което работят

- Служители от КР, защитаващи външната сигурност
- Служители от КР, защитаващи вътрешната сигурност
- Служители работещи във военното КР

Служителите в българското КР

1. Държавни служители по Закона за ДАНС

Това са служителите пряко ангажирани с дейности по ЗНС

1. Държавни служители (по Закона за държавния служител)
2. Лица, работещи по трудово правоотношение (по Кодекса на труда и ЗДАНС)

Служителите в българското КР

- Държавните служители по Закона за ДАНС имат следните рангове, съобразно с тяхната квалификация и професионален опит:
 - ✓ Агенти: държавен агент (висш ръководен персонал, специален агент (ръководен персонал), главен агент (експертен персонал с ръководни функции), старши агент (експертен персонал с контролно-аналитични функции), младши агент (експертен персонал)
 - ✓ Сътрудници: главен сътрудник (изпълнителски персонал с контролни функции) и сътрудник (изпълнителски персонал)
- Извънщатни служители на КР
- Наред с щатните служители в КР служби може да се привличат за изпълнение на техни задачи и т. нар. извънщатни (нештатни) служители

- Често са бивши служители на КР
- Граждани на съответната държава
- Те са привлечени на доброволна основа да изпълняват задачи, свързани със ЗНС
- Българското КР използва като извънщатни свои служители лица, които притежават само българско гражданство
- Извънщатни служители на КР
- Дава им се служебна карта по образец, която могат да използват при изпълнение на задачите, които им се възлагат
- Може да им се разреши носенето на оръжие
- Получава възнаграждение за дейността си
- Правата и задълженията на извънщатния служител се регламентират с вътрешна наредба на председателя на ДАНС
- При подбора на тези служители се предявяват подобни изисквания като към щатните служители
- Извънщатни служители на КР
- Образува им се лично дело
- Подписват декларация за опазване на държавната и служебна тайна, станали им известни при изпълнение на задачите на КР
- Обикновено им се дават поръчение свързани със:
 - ✓ *защита на класифицираната информация*
 - ✓ *изучаване на отделни лица*
 - ✓ *защита на стратегически обекти и дейности*
- Използват се също като консултанти, анализатори и преводачи.

5 Оперативен отчет

Същност на оперативния отчет

Защитавайки сигурността на страната си всяка КР служба събира и борави с най-различна информация

Това е информация, свързана с дейността на службата и се разделя на две основни групи:

- Информация свързана с дейността на външни и вътрешни сили, извършващи посегателства срещу НС
- Информация, свързана със секретни източници, които се ползват от КР за нейното придобиване

Същност на оперативния отчет

Първата група информация включва:

- Състоянието на ОО (в страната, в отделни райони, по линии, в обекти)
- Процеси, явления и тенденции, които влияят на състоянието на НС
- Причини и условия, благоприятстващи нарушаването на НС
- Конкретни заплахи срещу НС
- Разузнавателни служби, организации, групи и отделни лица, които застрашават НС. Конкретната им дейност

Същност на оперативния отчет

Втората група информация включва:

- Личните досиета на секретните сътрудници и доверените лица, които оказват съдействие на КР
- Резултатите от тяхната работа (рапорти, сведения, докладни записки)
- Резултати от прилагането на СРС (данни придобити от външно наблюдение и проследяване, подслушване и други)

Същност на оперативния отчет

КР служби се стремят да събират тази секретна информация на едно място и да организира нейното ползване на централизиран принцип

Същевременно отделни подразделения на КР служба имат също свой отчет

- ✓ В него се събират материали, свързани с тяхната дейност на територията, по линията или обекта, по който работят

Същност на оперативния отчет

Оперативният отчет представява събрана, регистрирана, систематизирана и класифицирана по единни правила засекретена информация, свързана с дейността на контраразузнаването.

Той включва в себе си две части

- ❖ Действащ оперативен отчет – съдържа информация, която в момента се намира и ползва от оперативния и ръководен състав. Тя е актуална и е подредена в дела (досиета).
- ❖ Оперативен архив – съдържа информация, която е свалена в архив, но може да се ползва от оперативния състав

Функции на оперативния отчет

Оперативният отчет има важно значение за ежедневната работа на ОР и анализаторите

Той не допуска дублиране в оперативната дейност - т.е. едновременна работа по един обект /организация, лице/ от няколко служители или подразделения на КР

Не допуска действия по привличане към КРД на лица, които вече са включени в сътрудническия апарат

Предпазва от вербовка на лица, които вече са били сътрудници, но работата с тях е прекратена поради предателство, нечестност или разконспиране.

Функции на оперативния отчет

Позволява на ОР да се запознават с архивни материали за дейността и поведението в миналото на отделни лица, групи, организации

Чрез него се държат в ползрението на КР организации и лица, свързани с посегателска дейност срещу НС

Чрез оперативния отчет се пестят сили и средства за придобиване на информация, която вече е налична в КР служба

Той спомага за координацията на работа между отделните структури на КР служба

Позволява в КР служба да се води статистическа отчетност на дейността

Оперативният отчет в българското контраразузнаване

Създаването и ползването на оперативния отчет по принцип се регламентира с *вътрешни заповеди и инструкции в съответната КР служба*

Така е и в ДАНС, където с инструкция на председателя на агенцията се урежда функционирането на оперативния отчет

- *Звено в ДАНС, което организира и води оперативния отчет е Специализирана административна дирекция „Информация и архив“*

Оперативният отчет в българското контраразузнаване

САД „Информация и архив“ на ДАНС

- ✓ Осъществява дейности по регистрацията, промените, движението и архивирането на действащия оперативен отчет
- ✓ Създава и поддържа картотеките на действащия и архивния оперативен отчет
- ✓ Осъществява справочна, сигнална и статистическа дейност свързана с ОО
- ✓ Предоставя на председателя/други ръководни служители статистически данни за ОО
- ✓ Осъществява координация по линия на ОО с други държавни органи за ЗНС
- ✓ Съхранява и организира ползването на оперативния архив

I. Действащ оперативен отчет

Действащият оперативен отчет се разделя на четири вида:

- ✓ 1. Отчет на лица, за които са получени данни, че подготвят, извършват или са извършили посегателства срещу НС
- ✓ 2. Отчет на лица, които се използват от КР служба в нейната работа
- ✓ 3. Отчет на разработвани обекти /разузнавателни служби, организации и групи/ поради тяхната ангажираност в дейност срещу НС
- ✓ 4. Отчет на работата по дадена линия, стратегически обект или дейност.

Действащ оперативен отчет

КЪМ ПЪРВАТА ГРУПА (лица, свързани с посегателска дейност) спадат 4 категории:

- ✓ Лица, които КР проверява дали подготвят, извършват или са извършили престъпление срещу НС
- ✓ Такива, които КР разработва, защото са постъпили достоверни данни за тяхната ангажираност с посегателска дейност
- ✓ Лица, които се издирват от КР, тъй като са извършили престъпление срещу НС, но се укриват или са неизвестни
- ✓ Лица, които се наблюдават от КР, тъй като в миналото са извършили посегателска дейност

Действащ оперативен отчет

КЪМ ВТОРАТА ГРУПА (лица, които се използват от КР) спадат:

- Лица, с които се работи в насока привличане към секретно сътрудничество с КР
- Лица, които са вербувани от КР за решаване на негови задачи:
 - ✓ такива, които придобиват и предоставят информация, нужна на КР за осъществяване на функциите му
 - ✓ такива, които предоставят помещения за ползване от КР
 - ✓ Такива, които ръководят дейността на група сътрудници на КР

Действащ оперативен отчет

- Процесът на привличането към сътрудничество, както и работата с вече вербуваните лица се документира със съответните оперативни документи
- Това са предложения, планове, справки, сведения, доклади и други.
- Документите, свързани със сътрудника се оформят в лично дело (досие) на сътрудника

- ❑ Някои от секретните сътрудници имат и работно дело (досие), в което се отразява неговата дейност в подкрепа на КР
- ❑ Документите, създавани процеса на изучаването на лица за привличане към сътрудничество се оформят в преписка.

Действащ оперативен отчет

Към ТРЕТАТА ГРУПА (разработвани обекти) спадат:

- чужди разузнавателни служби
- техни резидентурни групи в страната
- радикални ислямистки организации и групи
- терористични организации и други
- ❑ Общото между тях е, че целенасочено и активно са ангажирани в дейност, застрашаваща НС
- ❑ Участниците в тях се наблюдават от КР като цяло, а най-активните могат да бъдат взети на отделни разработки

Действащ оперативен отчет

ЧЕТВЪРТАТА ГРУПА (работа по линия, стратегически обект или дейност)

- КР служби организират своята дейност по дадени направления, линии или важни обекти
- Това става централизирано или в отделни територии на страната
- ✓ *Например по линия на шпионството, финансовата сигурност, миграционните процеси застрашаващи НС, ЗКИ и други.*
- За целта се открива дело по съответното направление или обект (информационно / литерно дело), в което се систематизират придобитите данните в процеса на работа

Действащ оперативен отчет

- Тези дела създават прегледност в работата на КР служба по дадена линия или обект.
- Те дават „общата картина“ на дейността по съответното направление в КР служба
- Информацията в тях се използва при изготвяне на обобщени справки, отчети, анализи и други
- Те позволяват да се събира в тях и първична информация, към която все още ОР не може да вземе категорично отношение

II. Оперативен архив

- Архивният архив включва онази част от оперативния отчет, която се отнася за лица, линии и обекти, които не представляват в момента оперативен интерес и по тях не се работи
- Това са посочените в действащия оперативен отчет 4 вида дела, по които обаче работата е преустановена и са архивирани
- Практически те са на разположение на ОР и същите могат да се запознават с тяхното съдържание по съответен ред при различни поводи.

II. Оперативен архив

- Всяка КР служба въвежда съответен ред за съхранение и ползване на архивните материали
- На всяко дело предоставено за архив се определя архивен номер
- Обикновено се определят срокове за съхранение на отделните видове материали, след които те се унищожават
- Въвежда се точно определена процедура за запознаването с тях от страна на ОР
- Това се определя с вътрешноведомствени заповеди и инструкции

II. Оперативен архив

- Поводи за запознаване с архивни дела могат да бъдат:
 - Получаване на сигнал за лица, включени в тях, че възнамеряват да извършат, извършват или са извършили посегателство срещу НС
 - Когато някое от тях се изучава с оглед привличане към сътрудничество
 - Когато някое от тях се окаже връзка на лице по което се работи
 - Когато някое от лицата кандидатства за работа в стратегически обект

II. Оперативен архив

- При запознаване с архивни дела може да се получи важна информация:
 - ✓ за противозаконната дейност на дадено лице и неговата престъпна среда в миналото
 - ✓ за позициите и контактите на лице, което е било използвано от КР като сътрудник
 - ✓ за причините, поради което дадено лице е било изключено от сътрудническия апарат
 - ❖ Това до голяма степен може да предопредели бъдещото отношение към това лице. *Например информация за нечестност ще предпази ОР от установяване на нов контакт с него*

II. Оперативен архив

- ❑ Мотиви за снемане в архив на могат да бъдат:
 - Приложени открити мерки за пресичане на дейността на лицето - обект на разработка
 - Невъзможност сътрудника да продължи да оказва съдействие на КР служба
 - Уличаване на сътрудника в подаване на невярна информация
 - Преустановяване противоконституционната дейност на дадена организация, по която КР работи
 - Стратегически обект прекратява своята дейност

6 Оперативно проучване

- Същност на оперативното проучване
- Оперативното проучване представлява събиране по негласен път на **биографични данни и други характеризиращи данни** за лица, които представляват интерес за КР.
- То се осъществява в кратки срокове, които ограничават възможностите за получаване на пълна информация за лицето.
- Неговата цел е получаване на първична информация, върху която по-нататък се изгражда оперативната работа.
- Задачи на оперативното проучване
- 1. Получаване на пълни биографични данни за лицето
 - ❖ Установъчни данни – които позволяват лицето идентифицира по безспорен начин

(имена, рождена дата, месторождение, пол, ЕГН/ЛНЧ, гражданство)

- ❖ Други данни – етническа принадлежност, изповядвана религия, придобитото образование, къде е работил, къде е живял, бил ли е следствен, имал ли е присъди.
- Задачи на оперативното проучване
- 2. Получаване на характеризиращи данни за лицето
 - ❖ Актуално служебно положение на лицето – месторабота, заемана длъжност, професионални функции, владение на езици
 - ❖ Актуално семейно положение – данни за съпруг/съпруга (или лице, с което съжителства на семейни начала), деца, родители, братя, сестри
 - ❖ Битови и материални условия на живот
 - ❖ Доходи
 - Задачи на оперативното проучване

- ❖ Близки връзки на лицето в страната и чужбина – лица, с които често контактува и характера на отношенията им
- ❖ Социална активност, партийност, степен на религиозност
- ❖ Потребности и интереси, хоби
- ❖ Характер, темперамент, комуникативност
- ❖ Здравословно и психическо състояние
- ❖ Пътувания зад граница – държави, повод на пътуването, честота, продължителност на престоя.

■ Изисквания към оперативното проучване

- Секретност /негласност/ - обектите на оперативно проучване не трябва да разбират, че към тях се проявява оперативен интерес
- Обективност – получените данни реално и точно да характеризират проучваното лице
- Пълнота – доколкото е възможно да се придобие достатъчен обем първична информация

■ Категории лица – обекти на оперативно проучване

- Които се подозират, че замислят, подготвят, извършват или са извършили посегателски действия
- За които има достоверни данни за ангажираност с посегателска дейност
- За които се установява, че поддържат връзки с лица, по които КР служба работи
- По които се работи с цел привличане към сътрудничество с КР
- Кандидатстващи за достъп до КИ
- Кандидати за работа в службите за сигурност

■ Субекти на оперативно проучване

- 1. Служители на специализирани звена за оперативно проучване, които функционират в рамките на КР служби или извън тях
- 2. ОР от КР служби, който има интерес към съответното лице
- ✓ ОР, който е получил сигнал за лицето
- ✓ ОР, който възнамерява да привлече лицето за сътрудник
- ✓ ОР, който обслужва стратегически обект
- Когато проучването ще се извършва от специализирано подразделение – до него се отправя се искане /задача/ изготвено от ОР, които се интересува от лицето

■ Организация на звената за оперативно проучване

- Те организират и осъществяват дейността си на териториален принцип
- Обслужват определени райони и проучват живеещите в тях лица
- Тези звена поддържат собствена картотека на лицата, които вече са проучени
- Обикновено тези служители са на секретен щат
- Не могат да се легитимират като служители на КР, а имат разработени подходящи легенди /ползват документи потвърждаващи тяхната легенда/

■ Организация на звената за оперативно проучване

- Зашифроват истинските цели на проучването
- За да стартира оперативното проучване в тези специализирани звена трябва да постъпи искане от ОР, имащ интерес към лицето
- В искането се съдържат: личните данни на приучваното лице, адрес на който пребивава /е пребивавало/, мотиви, цели на проучването, данни на ОР и структура на заявителя, тел.№.
- Преди да изпрати искането ОР прави проверка за лицето в оперативния архив (дали за него няма архивни материали) и действащия оперативен отчет.

■ Източници на информация за проучваните лица

- Документи и информационни масиви
- ✓ Архивни материали на КР и полицията
- ✓ Лични кадрови дела, служебни характеристики

- от звената „Човешки ресурси“

- ✓ АИС на полицията и КР – криминални регистрации, присъди, притежавани МПС, задгранични пътувания и други.
- ✓ Регистри на търговски дружества
- ✓ Кредитни регистри
- ✓ Бази данни на мобилните оператори
- ✓ Миграционни служби – за чужденци
- ✓ Социалните мрежи, медиите

■ Източници на информация за проучваните лица

- Еднократно използвани лица - които имат информация за лицето, което се проучва
- ✓ лица, които за живели или понастоящем живеят в съседство с него
- ✓ лица, които са учили заедно с проучвания
- ✓ лица, които са работили заедно с проучвания или понастоящем извършват съвместна дейност с него

При разговорите с тях интереса към конкретното лице се зашифрова

- Секретни сътрудници на КР служба / звената за проучване

■ Извършване на оперативното проучване

- Подготовка на служителя за проучването
- ✓ Изясняване самоличността на проучвания и данните, които следва да се придобият

В оперативната практика се допуска контакт между заявителя и изпълнителя на проучването за доизясняване на обстоятелства около лицето.

- ✓ Определяне на начините и източниците за получаване на информация за проучвания
- ✓ Обмисляне как да бъде зашифрован интереса към проучваното лице

■ Извършване на оперативното проучване

- Придобиване на информация за лицето
- ✓ Извършване на т.нар. кабинетно проучване -събиране на данни от документи и информационни масиви
- ✓ Проучване по местоживеене – тактиката му зависи от населеното място, където живее обекта на проучване
- В големите градове източниците на информация трябва да са по-близки до обекта
- В по-малките населени места хората се познават по-добре, но риска от разсекретяване на интереса е много по-голям
- Ако лицето живее отскоро на адреса се подхожда и към предишния адрес.

■ Извършване на оперативното проучване

✓ Проучване по месторабота

- Достоверни данни могат да се получат от звената «Човешки ресурси» чрез запознаване с личното кадрово дело на проучвания.

Интересът може да се прикрие с проверяване на още няколко кадрови дела на други лица, работещи в тази служба

- Повече информация може да се получи, ако заеманата от лицето длъжност изисква достъп до класифицирана информация.
- Данни се проучвания се придобиват и от разговори с негови колеги и ръководители

■ Справка за проучено лице

- Оперативното проучване завършва с изготвяне на справка за проучено лице
- Ако проучването е осъществено от специализирано звено, то в нея трябва да се отразят всички искания на ОР, които са поставени в искането.
- В справката не е допустимо да се правят догадки и предположения дали лицето осъществява престъпна дейност, нито да се издигат версии
- Ако има противоречиви моменти, които не са изяснени, може да се посочат и двете твърдения, като се дадат източниците им.

■ Справка за проучено лице

- В справката се систематизира придобитата информация за проученото лице.
- Биографични данни за лицето
- Данни за родствените му връзки
- Характеризиращи данни за лицето
- Придобита информация по местоживеене
- Получена информация по месторабота
- Ако проучването е извършено от специализирано звено - справката се изготвя в два екземпляра /за заявителя и за картотеката на проучените лица/

7 Секретни сътрудници

Същност на секретните сътрудници

Секретните сътрудници са лица, които оказват негласна помощ на дадена КР служба при осъществяване на нейните функции.

Използването на определени лица, които да подпомагат КР органи се налага поради това, че извършителите на посегателства срещу НС действат скрито, конспиративно.

СС се използват предимно за наблюдение, разкриване, предотвратяване и пресичане на посегателства срещу националната сигурност.

Същност на секретните сътрудници

Те са основно негласно средство за осъществяване на функциите на КР служба по защита сигурността на страната.

Секретни сътрудници е събирателно понятие и означава лица, които са приели сътрудничество с органите на КР при изпълнение на техните задачи.

Условие за тяхното привличане е да имат качества и обективни възможности да бъдат използвани в КРД.

Същност на секретните сътрудници

СС не са включени към КР служби, т.е. не са на щат в тях.

Те изпълняват задачи на КР извън своите професионални задължения и лични антажменти.

В България лицата, които подпомагат КР (ДАНС) се наричат „доброволни сътрудници“.

Понятието „агенти“ е доста популярно по света.

СС могат да бъдат граждани на държавата, която осъществява КРД, или чужди граждани

Същност на секретните сътрудници

Те са привлечени от КР служба да я подпомагат в нейната дейност, запазвайки в тайна това сътрудничество.

Т.е. с тези лица се установяват доверителни отношения за негласно сътрудничество по взаимно споразумение

Предпочитаният вариант на привличането на хора за сътрудници е доброволният, но в практиката има случаи това да е постигнато на основата на принуда

Задачи решавани чрез секретни сътрудници

Чрез тях се разкриват посегателства срещу НС, извършвани от чужди държави, както и организации и отделни лица /вътре и извън страната/
Те се използват за неутрализиране на такива посегателства чрез предотвратяване и пресичане на отделни действия на извършителите
Те улесняват събирането на факти и данни, които подпомагат откритото пресичане на тези деяния в рамките на наказателното производство
Отношения на сътрудничество

Онези взаимоотношения, които се изграждат между органите на КР и секретните сътрудници се наричат сътруднически взаимоотношения.
Това са особен вид социални взаимоотношения, които имат своя специфика по отношение на субектите, целите, задачите
Тези отношения се регулират с вътрешни заповеди (инструкции), които съдържат изискванията за тяхното възникване, развитие и прекратяване.
Отношения на сътрудничество

Най-важното изискване в отношенията със СС е запазване в тайна на връзката или нейният характер, както и съвместната работа

- ✓ СС пазят в тайна факта на тяхното сътрудничество с КР служба
- ✓ ОР са длъжни да не разкриват тяхната самоличност и дейността им.
- ✓ *Принцип в оперативната практика е ОР да знае само онези СС, които лично ръководи*
- ✓ В документите (сведения, справки) не се разкрива самоличността на сътрудника – като за целта се използва псевдоним

Категории секретни сътрудници

Различават се различни категории СС и това разделение се прави в зависимост от функциите и задачите, които изпълняват.

- ✓ такива, които непосредствено изпълняват задачи на КР по разкриване и неутрализиране на посегателства
- ✓ такива, които осъществяват ръководство на група секретни сътрудници
- ✓ такива, които предоставят помещение / жилище, офис/ за срещи между ОР и негови сътрудници

Категории секретни сътрудници

Тези СС, които непосредствено изпълняват задачи на КР по разкриване и неутрализиране на посегателства имат различни наименования:

- ✓ Сътрудници, агенти /например Русия / информатори /във ФБР на САЩ, в Холандия/

- Те са основна фигура в сътрудническия апарат
- Те са граждани на съответната страна или чужди граждани
- Притежават качества и обективни възможности за разкриване и неутрализиране на престъпни посегателства
- Чрез тях КР прониква в средата на ОИЛ

Категории секретни сътрудници

Резидентът е секретен сътрудник, на когото водещият го ОР е предал на ръководство свои сътрудници.

Резидентът осъществява конспиративни срещи с тях за изпълнение на КР задачи. Ръководи ги и ги обучава.

Обикновено на резидента се предават само проверени сътрудници.

Използва се когато ОР има много сътрудници и практически е затруднен да ги ръководи и обучава.

Също и когато условията не позволяват ОР да провежда конспиративни срещи със сътрудника

Категории секретни сътрудници

Съдържател на помещение за конспиративна връзка

- ✓ Това са лица, които предоставят жилищни или служебни помещения /квартири, кабинети, офиси/ за провеждане на секретни срещи между ОР и негови сътрудници.
- ✓ Привлечените към такъв вид сътрудничество лица са собственици или ползватели на тези помещения
- ✓ Тяхната вербовка предполага съгласие да предоставят на КР служба даденото помещение, което ще се използва от нейни служители за оперативни срещи.

Сътруднически апарат

Съвкупността от всички секретни сътрудници

- ✓ сътруднически апарат на КР служба като цяло
- ✓ сътруднически апарат на отделен ОР
- ✓ сътруднически апарат по дадена линия
- ✓ сътруднически апарат на КР подразделение
- В същият смисъл се използват и понятията «агентурен апарат» и «сътрудническа мрежа»
- Счита се, че СС трябва да бъдат в такова количество и качество, което:
 - ✓ да позволява своевременно разкриване и неутрализиране на посегателства

- ✓ да осигурява нужните помещения за конспиративни срещи

Доверени лица

Това са граждани на съответната държава, които, водени от патриотични подбуди, доброволно подпомагат КР служба

Тези лица не се включват в сътрудническия апарат и не се водят за СС

Те най-често се използват за:

- ✓ Наблюдение поведението на лица
- ✓ Събиране на информация за негативни процеси, събития и действия, които създават заплаха за НС
- ✓ Даване на експертни заключения
- ✓ Оказване на съдействие при провеждане на оперативно-технически мероприятия

Принципи в дейността със СС

В българското КР са водещи следните принципи при привличането и работата със СС

- доброволност при привличането, работата и освобождаването

Лицето дава доброволно съгласие за бъдещата си дейност като сътрудник и има право във всеки един момент да преустанови отношенията си с КР

- защита при или по повод на сътрудничеството

Сътрудниците се информират от водещите ги ОР за рисковете при изпълнение на поставените задачи, инструктират се за начина, по който да ги изпълнят. КР органи използват всички законови средства за защита на живота и здравето на СС.

Принципи в дейността със СС

- запазване в тайна на самоличността и другите лични данни на лицата, както и на тяхната дейност
- Информацията за СС е държавна тайна и се третира /обработва, съхранява и предоставя/ съгласно изискванията на ЗЗКИ.
- Практически израз на този принцип е използването на псевдоним на СС. С него той фигурира в повечето оперативни документи.
- Още на вербовъчната беседа СС се инструктират за необходимостта да пазят в строга тайна факта на тяхното сътрудничество.

Изисквания към СС

Те са свързани преди всичко с техните възможности и качества да сътрудничат на КР

- На първо място се преценява дали едно лице има оперативни възможности да сътрудничи и изпълнява задачи на КР
- ✓ Лицата да имат връзки и контакти с онези организации, групи и лица, които интересуват КР служба /позиции в средата на ОИЛ/
- ✓ Също да са собственици или ползватели на помещения, подходящи за оперативно ползване
- Оперативните възможности са даденост при самата вербовка, но могат да са разширяват по-късно в хода на работа със сътрудника.

Изисквания към СС

- Второто изискване към лицето да притежава определени субективни качества, които са необходими за функционирането му като СС.
- Това са физически, психически, волеви, интелектуални качества за изпълнение на задачи на КР
- ✓ Добра памет, решителност, самообладание, смелост
- ✓ Умение да общува, да предразполага към откровеност
- ✓ Умение да влиза в определени роли и да прикрива истинските си намерения

Изисквания към СС

- Третото изискване към сътрудника е неговата надеждност
- ✓ да бъде лоялен към съответната КР служба
- ✓ да няма опасност от предателство, нечестно сътрудничество и разконспириране
- Надеждността се поддържа и след вербовката на лицето, в хода на сътрудничеството
- Често сътрудника действа в една неблагоприятна среда, която също оказва влияние върху неговата личност и може да наруши надеждността му.

Пригодност на СС

- Посочените три основни изисквания към сътрудниците в своята съвкупност определят пригодността на лицето да изпълнява задачи на КР органи.
- За да бъде дадено лице СС той трябва да отговаря на изискванията за пригодност.

ПРИГОДНОСТ

- Оперативни възможности
- Субективни качества

- Надеждност

8 Специални разузнавателни средства

Същност на СРС

В съвременните демократични държави прилагането на такива средства се регулира чрез създаване на закони, отнасящи се до тях

Най-често това са:

- ✓ Наказателно-процесуален закон
- ✓ Закон за специалните служби
- ✓ специален закони за разузнавателните средства
- ❑ В България това са: Закон за ДАНС, Закон за МВР, Закон за ДАР, НПК, Закон за СРС.

При използването на СРС временно се ограничават:

- ✓ неприкосновеността на личността
- ✓ неприкосновеността на жилището
- ✓ тайната на кореспонденцията и на другите съобщения

Основания за използване на СРС

Според българското законодателство СРС могат да се използват за:

1. За предотвратяване и разкриване на тежки умишлени престъпления, когато необходимите данни не могат да бъдат събрани по друг начин или събирането им е свързано с изключителни трудности.
2. По отношение на дейности, свързани със защитата на националната сигурност.

Същност на СРС

Използването на СРС в КР до голяма степен е обвързано с дейността на чуждите разузнавателни служби и други структури застрашаващи НС

Използването на тези специални средства е насочено към разкриване и неутрализиране на разузнавателно-информационна и друга дейност насочена срещу държавните интереси

Противоборството между специалните служби по света налага разработването на все по-нови технически средства с повишени възможности за секретно използване и по-голяма ефективност

Същност на СРС

При използването на СРС временно се ограничават:

- ✓ неприкосновеността на личността
- ✓ неприкосновеността на жилището
- ✓ тайната на кореспонденцията и на другите съобщения
- ☐ Понятието СРС обхваща два основни елемента:
 - техническите средства – най-разнообразни
 - оперативните способности за тяхното прилагане

Същност на СРС

Техническите средства са електронни и механични съоръжения, както и вещества, които служат за документиране на дейността на контролирани лица и обекти.

Това са например радиоапаратура, радиопредаватели, радиоприемници, микрофони, звукозаписваща апаратура, фото и видеоапаратура, оптически прибори, приспособления за отваряне на заключващи устройства и други.

Същност на СРС

Оперативните способности са:

- ✓ Наблюдение и проследяване - зрителино и чрез технически средства, се разкрива поведението контролираните лица по време на тяхното движение и пребиваване на различни места.
- ✓ Подслушване – слухово или чрез използване на технически средства се установяват и записват устни и телефонни разговори, а също и електронни комуникации на на контролираното лице.
- ✓ Проникване – чрез използване на технически средства се прониква в помещения, ползвани от контролираните лица, за да се установят фактически данни и вещи, свързани с неговата престъпна дейност.
- ✓ Белязване – чрез технически средства и вещества се поставят белези на предмети и вещи с цел да се установи тяхното движение, придобиване и място на съхранение.
- ✓ Проверка на кореспонденцията – чрез химически и технически средства се установява съдържанието на кореспонденцията на контролирани лица.
- ✓ Контролирана доставка – на контролираното лице се позволява да пренесе вещ (предмет на престъпление), за да се разкрият участниците в престъпната дейност.
- ✓ Доверителна сделка – служител под прикритие купува или продава вещ, която може да се използва като доказателство за престъпление.

- ✓ Служител под прикритие – засекретен служител, който е оправомощен да установи или поддържа контакти с контролирано лице, за да получи информация за извършването на тежко умишлено престъпление и за организацията на престъпната дейност.

Насоки на приложение на СРС

Прилагането на СРС дава възможност на КР служби да придобиват ценна оперативна информация за лица и структури, които са обекти на КРД

Тази данни могат да се използват за разкриване и оперативно неутрализиране на посегателства срещу НС

Но те могат да имат и още едно важно предназначение: могат да се оформят по начин, който позволява да се използват за открито пресичане на престъпни посегателства, а именно в наказателния процес.

Насоки на приложение на СРС

Въз основа на данните придобити от прилагането на СРС се изготвят веществени доказателствени средства /ВДС/

По този начин ОР реално превръща резултатите от ползването на СРС в доказателство за престъпната дейност, което да се използва в наказателното производство

Оправомощени органи за прилагане на СРС в България

Държавна агенция „Технически операции“ – специализиран орган към МС
Специализирана дирекция "Технически операции" на Държавна агенция "Национална сигурност

МВР – при използване на служител под прикритие и доверителна сделка
Държавна агенция "Разузнаване" и разузнавателните служби на Министерството на отбраната могат да притежават и прилагат СРС в рамките на своята компетентност.

Обекти на СРС

СРС се използват по отношение на:

1. лица, за които са получени данни и има основание да се предполага, че подготвят, извършват или са извършили тежко умишлено престъпление от изброените в ЗСРС

- ✓ *За тях предвижда наказание лишаване от свобода над 5 години*

2. лица, за чиито действия са получени данни и има основание да се предполага, че се използват от лица по т. 1, без да им е известен престъпният характер на действията

- ✓ *Когато дадено лице се използва „на тъмно“, без да осъзнава, че подпомага престъпна дейност.*

Обекти на СРС

- 3. лица и обекти, свързани с НС
- ✓ *спрямо лица, към които проявява интерес чуждо разузнаване*
- ✓ *по отношение на чужди разузнавачи, които действат под прикритието на дипломатически или други представителства*
- ✓ *стратегически обекти, към които е установен интерес*

4. обекти за установяване самоличността на лицата по т. 1 или 2.

5. за опазване на живота или имуществото на лица, които са дали писмено съгласие за това.

Разрешение за прилагане на СРС

СРС могат за се използват само с разрешение на съдебен орган.

- ✓ *Председател на Софийски градски съд*
- ✓ *Председател на окръжен съд*
- ✓ *Председател на военен съд*
- ✓ *Председател на специализиран наказателен съд*

/упълномощени от тях зам. председатели/

- Те в срок до 48 часа дават писмено разрешение за използването на СРС или отказват използването им, като мотивират актовете си.*

До съдебният орган се отправя писмено мотивирано искане от ръководител на КР звено в ДАНС /директор на дирекция/

Искането трябва да съдържа:

- *Фактите и обстоятелствата, даващи основание да се предполага, че се подготвя, извършва или е извършено тежко престъпление*
- *Описание на извършените до момента действия*
- *Установъчни данни за лицата /или обектите/*
- *Срок на прилагане на СРС*
- *Оперативни способности, които следва да се приложат*
- *Лице, което да бъде уведомявано за резултатите*

Разпореждане за прилагане на СРС

Когато СРС ще се прилага от ДАТО

След получаване на писменото разрешение от съдебния орган председателят на ДАТО /или писмено оправомощеният от него заместник-председател/ дава писмено разпореждане за прилагане на СРС.

- Когато СРС ще се прилага от специализирана дирекция "Технически операции" на ДАНС*

след получаване на писменото разрешение председателят на ДАНС /заместник-председател/ дава писмено разпореждане за прилагане на СРС.
Разпореждане за прилагане на СРС

Когато СРС се прилагат от МВР

След получаване на писменото разрешение главният секретар на МВР /заместник главен секретар/ дава писмено разпореждане за прилагане на СРС.

Исключения

В неотложни случаи прилагането може да започне веднага след получаване на разрешението /без разпореждане/, за което незабавно се уведомява:

- ✓ председателят на ДАТО /зам.-председател/
- ✓ председателят на ДАНС /зам-председател/
- ✓ главният секретар на МВР /зам. гл. секретар/

При непосредствена опасност от извършване на тежко умишлено престъпление или при заплахата за НС СРС могат да се използват и без разрешение въз основа на разпореждане на горните органи. Използването се прекратява, ако в срок от 24 часа не бъде дадено разрешение.

Срокове за прилагане на СРС

1. До 20 дни - по отношение на обекти с цел установяване на самоличността на лица, свързани с престъпна дейност
2. До две години - по отношение на дейности, свързани със ЗНС в случаите на предотвратяване на тежки умишлени престъпления по глава първа от особената част на НК

- ✓ *Това са престъпления срещу републиката – измяна, предателство и шпионство, диверсия и вредителство, проповядване на антидемократична идеология и насилствена промяна на конституционния ред, тероризъм.*

3. До 2 месеца – в останалите случаи.

Срокове за прилагане на СРС

В случай на необходимост сроковете могат да бъдат продължени:

- Общо до 60 дни – по т.1
- Общо до 3 години – по т.2 /ЗНС/
- Общо до 6 месеца – по т.3

Веществени доказателствени средства /ВДС/

- ❑ Използването на СРС дава възможност на КР служби не само да разкрият престъпна дейност срещу НС, но и да я документират върху материални носители
- ❑ Тези материални носители се оформят като ВДС, които да се използват в наказателното производство.
- ❑ Материалните носители на информация, уличаващи дадено лице в престъпна дейност могат да бъдат: видеозаписи, звукозаписи, фотоснимки и белязани предмети.

Протокол за ВДС

- ❑ За да се оформят материалните носители като ВДС е необходимо:
 - ДАТО /СДТО-ДАНС/ да изготви специален протокол при условията и реда на НПК
 - В него се отразява искането, разрешението и разпореждането за прилагане на СРС
 - Протоколът съдържа: времето и мястото на прилагане на СРС; използваните оперативни способности и технически средства; получените данни за контролираното лице; текстово възпроизвеждане на съдържанието на ВДС.
- ❑ ВДС и протоколът се изготвят в два екземпляра
- ❑ По един екземпляр от тях в срок от 24 след изготвянето им се предоставят на:
 - заявителя на СРС – КР служба
 - съответният съд – разрешил прилагането
- ❑ ВДС се съхраняват от КР служба до образуване на досъдебното производство.
- ❑ След образуване на досъдебното производство ВДС се съхраняват от съответните органи на съдебната власт.

9 Видове КРД

Разкриване на посегателства срещу НС

Видове КРД

1. Първият вид дейност е свързана с разкриването на посегателства срещу НС. Основната ѝ цел е да се установи дали дадена организация /група, лице/ извършват посегателства, и преди всичко престъпна дейност срещу НС .

При тази дейност КР служба достига до един от двата извода:

- че се подготвя, извършва или е извършена такава дейност
- че лицата /организацията/ нямат намерение и не извършват дейност срещу НС

Видове КРД

2. Когато се установи, че дадена организация /група, лице/ са започнали подготовка или извършват престъпни посегателства, КР предприема действия по тяхното неутрализиране.

Неговата цел е да не се допусне нанасянето на вреди на сигурността на държавата.

Неутрализирането се осъществява чрез:

- временно предотвратяване извършването на посегателски действия
- окончателно пресичане на посегателската дейност

Видове КРД

3. Когато се установи по оперативен път, че дадено лице /лица/ с посегателската си дейност е осъществило състав на дадено престъпление, следва откритото пресичане на дейността му чрез наказателни мерки. Ако деянието не е престъпление, но нарушава административни разпоредби, могат да се предприемат съдебно-административни или дисциплинарни мерки.

В тези случаи КР подпомага органите на наказателното производство /досъдебно и съдебно/ и на съдебно-административното производство в предприемането на мерки спрямо лицето.

Видове КРД

4. За всяка една КР служба има за основна задача да не допуска започване на посегателска дейност срещу НС.

Това тя извършва чрез т. нар. профилактична дейност /превантивна дейност/, при която се оказва въздействие върху лица, целящо да ги възпре от евентуалните им намерения за извършване на посегателства.

Въздействието може да се осъществи чрез устни или писмени предупреждения.

Разкриване на посегателства

Една от първите задачи на КР служба е да събира информация за действия, които представляват посегателства срещу НС.

Събраната информация позволява да се определи към дадения момент кой е реалният противник на КР служба – *външни и вътрешни организации, групи и лица, извършващи посегателства срещу НС.*

Оперативното разкриване представлява дейността на КР служби по придобиването, анализа и оценката на информация, която се отнася до извършващи се посегателства срещу НС.

Разкриване на посегателства

Събраната и оценена информация в процеса на разкриването се използва в следните насоки:

1. Да се информира държавното ръководство за заплахите и рисковете за сигурността на страната
2. Да се предприемат мерки за неутрализиране на престъпни посегателства и недопускане нанасяне на вреди на НС
3. Предприемане на мерки за подпомагане на откритото пресичане на дейността
4. Допълнителни превантивни мерки.

Видове оперативна информация

1. За факти, които пряко свидетелстват за престъпни посегателства
2. За отделни признаци на престъпни посегателства, която не дава основание да се направи категоричен извод, че се извършва престъпление
3. За противоправна дейност, която нарушава определени закони и административни разпоредби
4. За събития и процеси, представляващи заплаха за НС

Способи за придобиване на оперативна информация

Наблюдение

Подслушване

Проверка на кореспонденцията

Секретен оглед

Оперативен разпит

Разузнавателна /оперативна/ беседа

Оперативен експеримент

1. Наблюдение

Под наблюдение се разбира скритото фиксиране на външни прояви на дадено лице, пребиваващо на различни места

Чрез наблюдението

- ✓ се установяват замисли и намерения

- ✓ се разкриват извършващи се или извършени престъпления или други прояви срещу НС
- ✓ се откриват вещи и документи, свързани с престъпната дейност
- ✓ се установяват връзките и контактите на наблюдаваното лице
- ✓ се установява неговото местонахождение

Наблюдението може да се извършва от:

- ✓ ОР от КР
- ✓ служител на прикритие
- ✓ специализираните звена за ВН
- ✓ от секретни сътрудници
- То се извършва когато
- ✓ лицето е в движение – на открито или в обществено достъпни помещения
- ✓ лицето се намира в помещения с ограничен достъп – жилища, кабинети, хотелски стаи

Наблюдението се осъществява чрез

- ✓ сетивните органи
- ✓ сетивните органи и технически средства /бинокли, уреди за нощно виждане, визьори/
- ✓

1.1. Наблюдение и проследяване

Наблюдението на контролираното лице по време на неговото движение на обществени места /улицы, паркове, театри, кинозалони/ се съчетава с неговото проследяване.

Резултатите от видяното се документират основно чрез фотографиране и видеозаписи.

Наблюдаващите трябва да са обучени да извършват конспиративно това заснемане, както и да разполагат с необходимата специална техника.

1.2. Наблюдение в помещение

Наблюдението по време на пребиваване на лицето в закрито помещение се извършва по два начина

1. Лично от сътрудник на КР, който се ползва с доверието на лицето и то го допуска да пребивава в помещението

Получените данни са оценяват като достоверни, тъй като сътрудника е очевидец на действията.

Ако е обучен и разполага с техника, СС може и да заснеме отделни действия.

Наблюдение в помещение

2. Вторият начин е чрез средства за визуално наблюдение /визьори, TV техника/

- ✓ Те се монтират в конструктивните елементи на сградата или в специален предмет – камуфлаж.
- ✓ Наблюдението може да се извършва от базова стая, която е съседна на помещението / когато се използва визьор/
- ✓ Може да се осъществява и от разстояние до няколко метра - когато е чрез телевизионна техника.

1.3. Наблюдение на стационарен обект

В оперативната практика е възможно да се наблюдава стационарен обект – сграда, помещение, открита площадка.

- Целта може да бъде:
 - установяване на посетителите на сградата, офиса, жилището
 - откриване на издирвано лице
 - изучаване на обстановката с оглед провеждане на оперативно мероприятие
- Осъществява се от подбрано място осигуряващо конспиративност и визуален контрол на подходите към обекта.
- Може да се правят фотоснимки и видеозаписи.

2. Подслушване

- При подслушването се засичат и документират /записват/ разговори, проведени от контролираното лице устно или по телефона.
- Подслушването позволява:
 - ✓ да се разкрият планове и намерения на подслушваните лица
 - ✓ да се получат данни за извършени или извършващи се престъпления
 - ✓ да се установят връзките на подслушваните
 - ✓ да се установи местонахождение на укривани материали

2.1. Подслушване на устни разговори

То може да се осъществи слухово и чрез използване на технически средства

- При слуховото подслушване на разговорите на контролираното лице обикновено се използва сътрудник, който се намира в неговото обкръжение.
- ✓ Сътрудника има възможност да присъства на разговори, които се водят от лицето и неговите връзки /приятели, роднини, съучастници, помагачи/
- ✓ Разговорите могат да бъдат записани от сътрудника чрез диктофон, GSM и др. техника.
- Подслушване на устни разговори се извършва и чрез използването на технически средства за секретен слухов контрол.
 - чрез монтиране на микрофон в даден предмет – камуфлаж, който се поставя в помещението /мястото където ще се води разговорът/, и чрез радиоприемник се записват разговорите.
 - Камуфлажът може да бъде куфарче, сак, чанта, в който е поставен диктофон и който непосредствено преди разговора е включен и оставен в помещението.
 - Прикрито монтирани радиийни или проводни средства в помещението – позволяват за определено време да се подслушват и записват разговорите в него.

2.2. Подслушване на телефонни разговори

- Тайният контрол на разговори по стационарен или мобилен телефон позволява да се достигне до съдържанието на разговора.
- Подслушването се организира от техническа служба по определен ред чрез осигурен достъп до данни от телефонни станции и мобилни оператори.
- Подслушването на телефонни разговори може да се осъществи и чрез поставяне на микрофон в телефонната слушалка или мобилен апарат. Осигурява придобиване на информация едновременно от телефонните разговори и от разговорите в помещението, където се намира телефонният апарат.

2.3. Подслушване на електронна комуникация

- Подслушването може да се осъществява и чрез техническо контролиране на електронна комуникация, използвана от съответното лице.

Чл. 6 от ЗСРС:

При подслушването - чрез използване на технически средства, слухово или по друг начин се усвоява устна, телефонна или електронна комуникация на контролирани лица.

3. Проверка на кореспонденцията

- Чрез използване на химически вещества и технически средства се установяват съдържанието и адресатите на кореспонденцията на контролираните лица и обекти.
- Този способ позволява*
 - *разкриване съдържанието на кореспонденцията*
 - *установяване на връзки на контролираното лице в страната и чужбина*
 - *разкриване на престъпни замисли*
 - *установяване на документи /вещи/, свързани с престъпна дейност*
- Проверката на кореспонденцията се извършва по искане на ОР от специализирана техническа служба.
- Тя може да бъде и по сигнал на служител от звеното за външно наблюдение, когато е засечено пускане на писмо или друга пратка от контролираното лице
- В някои случаи се извършват и проверки за откриване на тайнописи, шифри, микроточки, условности и други скрити съобщения, намиращи се в пратката.

4. Секретен оглед

- Способ, при който се издирват и фиксират документи и предмети, използвани от дадено лице /организация/ в неговата дейност срещу НС
- Може да се направи в помещение /жилище, кабинет, гараж, склад/ или в открита местност.
- Целта е да се открият материални носители на информация и да се фиксират с технически средства /фотоапарат, видеокамера/ или опишат.
- Извършва от ОР и е с негласен характер /провежда се в отсъствието на обитателите/

- Може да се извърши и от сътрудник, който има естествен достъп до помещението. В този случай не се налагат специални мерки за проникване.

5. Оперативен разпит

- Представлява разговор, при който лице, което е участник или очевидец на определени действия, се подбужда да съобщи съзнателно факти за тях.
 - Разпитваният се представя като служител на КР служба или полицията.
 - Може да се проведе и от представител на друг държавен орган по молба на КР служба
 - Обикновено се провежда в помещение на ДАНС или МВР /например в дадено РУ/.
 - Най-често се води с установени очевидци на престъпни или други действия или лица, които доброволно се явяват да съобщят някакви данни /доброволни заявители/. Те нямат стремеж да укриват известните им факти.
 - Оперативен разпит на евентуален извършител на престъпление е възможен само когато има подходящ предлог да се искат от тях други сведения, които нямат непосредствена връзка с престъпната им дейност и нямат мотив да ги укриват.
 - ✓ В хода на тези разпити може по косвен път да се достигне до информация, която е важна за КР служба.
- за евентуална съпричастност на разпитвания към престъпна дейност
- да се придобият впечатления за него

6. Разузнавателна беседа

- Целенасочен разговор с ОИЛ за придобиване на информация от значение за ЗНС
- В процеса на общуване при естествени условия конкретното лице се предразполага към изказвания, от които се извличат оперативно значими данни.
- ОИЛ е всяко физическо лице, което:
 - ✓ разполага с информация от значение за ЗНС;
 - ✓ планира действия, които представляват опасност, риск или заплаха за НС;

- ✓ с дейността си може да създаде опасности, рискове или заплахи за НС.

Субекти на разузнавателна беседа

- ОР от явния щат, който има съответната маскировка пред обекта на беседата, т.е да е влязъл в подходящата роля в зависимост от предмета на беседата, нейното място и повода за провеждането ѝ.
- Служител на прикритие - има предварително създадена маскировка за дълъг период от време с цел решаване на комплекс от задачи.
- Секретен сътрудник - има създадени контакти /отношения/ с лицето. Водещият ОР трябва да разработи тактиката за водене на беседата и да извърши обстоен инструктаж на сътрудника.
- Извънщатен служител на КР

7. Оперативен експеримент

- Способ за наблюдаване поведението на лице, което е поставено в обстановка, изкуствено създадена от органите на КР.
- Това е активен способ за разкриване на евентуална престъпна дейност на дадено лице.
- Чрез него обикновено се проверява версия – предположение, че това лице извършва дейност, застрашаваща НС.
- Тази проверка се осъществява чрез оперативно наблюдение, което в този случай не се проявява като самостоятелен способ, а като елемент на оперативния експеримент.
- Условието, в които се реализира оперативният експеримент, трябва да се възприемат от лицето като естествено възникнали, въпреки че са създадени от КР по изкуствен път.
- Задачи, които се решават с експеримента:
 - ✓ проверка на налична оперативна информация;
 - ✓ получаване на нови данни, свързани с поведението на лицето.
- Експериментът се провежда с използването на служители на прикритие, доверени лица, секретни сътрудници, СРС.
- Те се използват за:
 - изучаване на оперативната обстановка
 - определяне на времето и мястото за провеждане на експеримента
 - създаване на подходящи експериментални условия
 - въвеждането и поставянето на лицето в експерименталната среда

- наблюдението на реакциите му и др.

Етапи на оперативния експеримент

1. Изменят се условията, като по този начин се създава нова изкуствена ситуация.

- ✓ Изкуствена ситуация може да се създаде и без промяна на условията, но лицето да се дезинформира за реалната обстановка и да действа според изградените му представи.

2. Лицето се оставя в тази обстановка да действа свободно, без да се оказва влияние върху него. Лицето се оставя *да прояви своята истинска същност*.

3. КР органи наблюдават реакциите на лицето и получават данни за неговите действия.

10 Основни методи на КР

Оперативна комбинация

Методи използвани в КРД

В дейността си КР използва различни методи /способи, начини/ за постигане на целите си.

Те се специфични за всеки вид КРД

Определени методи се прилагат при разкриването на посегателства, други при неутрализирането им, трети при превенцията им.

Три от методите, които използват КР служби са универсални и се използват в цялостната им дейност – оперативна комбинация, оперативно проникване и дезинформиране.

Чрез тях се създават благоприятни условия за осъществяване на КРД.

Оперативна комбинация

КР служби работят в условията на естествено възникнали обстоятелства, с които те трябва да се съобразяват.

Често обаче тази обстановка не е благоприятна /създава пречки/ за решаване на техните задачи.

В тези случаи пред КР възниква необходимост да въздейства върху тези условия с цел да ги промени в насока, изгодна за тях.

Най-често тези промени са свързани и съобразени с дейността на „противника“.

Същност на оперативна комбинация

Оперативната комбинация представлява съвкупност от действия, осъществявани от КР, които са свързани помежду си и целят да окажат въздействие върху дадено лице /група, организация/, което да го тласне към определено поведение.

Поведението, което цели да предизвика оперативната комбинация е желано от КР служба и благоприятно за решаване на конкретна задача.

Характерни особености на оперативната комбинация

1. Всички действия в рамките на ОК, са взаимно обвързани и подчинени на единен замисъл. Те се провеждат в определена последователност.

Осъществяването на всяко едно действие е обвързано с резултатите от предходните.

2. Скрито въздействие върху обекта с оглед той да извърши желаното действие. Това трябва да се постигне без той да разбере, че от това е заинтересована съответната служба. Скритото направляващо въздействие е най-характерната черта на ОК. В това отношение тя се различава от оперативния експеримент.

Направляващото въздействие

За да извърши или неизвърши едно лице определено действие, е необходимо в него да се формират мотиви за това.

Въздействието върху съзнанието на лицето се извършва чрез изменение на обстановката, която се възприема и осъзнава от него.

Няма значение дали тази промяна е реална или привидна. Важното е да се възприеме за действителна от обекта.

Съдържанието и силата на въздействието ще зависят от появата на нови условия, които оказват влияние върху съзнанието и поведението на обекта.

Способи за въздействие

Направляващото въздействие може да се осъществи по два начина: чрез подбуждане и чрез принуждение.

При подбуждането в обекта се създават представи, че извършването на дадено действие в определен момент е изгодно за него и то съответства на потребностите и интересите му.

Той възприема създадената обстановка като благоприятна за удовлетворяване на негови намерения и стремежи.

Откриващите се възможности пораждат в него желание да се възползва от тях. Ако не го направи би изпуснал определени изгоди за него.

Пример за въздействие чрез подбуждане:

Трябва да се изведе обектът за известно време от помещение, което ползва, за да се постави СРС /подслушвателна техника/.

По указания на ОР сътрудник на КР предлага на обекта да участват в бизнес среща, на която ще се водят преговори за дадена сделка, от която е заинтересован обекта.

Пред него стои дилемата – да отиде и евентуално /при успешни преговори/ да спечели или да не отиде, при което може да пропусне определени изгоди.

- При подбуждането основният мотив, който тласка обекта към определено действие, е личната изгода – неговите интереси и потребности.**
- Ако той не предприеме действието – ще пропусне изгодата, но няма да загуби нищо друго.
- Следователно неговата свобода за вземане на решение ще бъде по-голяма или по-ограничена в зависимост от изгодата. Колкото по-голямо е желанието да я постигне, толкова по-ограничен ще бъде в избора си.

Вторият способ за въздействие при ОК е чрез принуждение.

- При този способ се внасят изменения в обстановката, при които се разчита на заплахата от негативни последици, ако обектът не се съобрази с определени социални норми на поведение.
- Социалните норми включват нормите на закона, административните норми, нравствените норми, нормите на дадена общност/организация и др.
- Несъобразяването с тези норми води до предприемане на конкретни неблагоприятни мерки спрямо лицето от даден орган, организация, семейство, общност.
- Тези неизгодни за лицето мерки могат да бъдат наказателно-правни, административно-правни, дисциплинарни, дискредитиращи.
- Фактически е налице една принуда от страна на държавата, на обществото, на отделни групи върху членовете им, с оглед да се съобразяват с тези норми, регулиращи отношенията.
- В случая с ОК, КР поставя своя обект в условия, при които той трябва да спазва определена социална норма на поведение.
- Лицето отново има свобода на избор, но тя е доста по-ограничена, спрямо подбуждането.

- ❑ То може да наруши изискванията, но заплахата от нежелани последици е реална.
- ❑ Колкото по-строги са санкциите, толкова по-ограничена ще е неговата свобода при вземане на решение.
- ❑ *Например: В предходната хипотеза – искаме да изведем дадено лице от дадено помещение.*
- ✓ *Той може да бъде принуден да го направи като се извика с призовка в РУ на МВР, ДАНС, Д „Миграция“ /ако е чужденец/.*

Чл.128а от ЗДАНС гласи: Органите на агенцията могат да призовават в служебните помещения граждани за изпълнение на определените им с този закон правомощия.

- ✓ *Може да се уреди служебна среща, на която той трябва да присъства или друг служебен ангажимент /командировка например/.*

Способи за въздействие – предимства и недостатъци

- ❑ При подбуждането секретният характер на комбинацията е защитен, защото обекта действа по свое желание /в свой интерес/

Но именно личния мотив е слабата страна на този способ, защото ако лицето не се съобрази с него няма да загуби нищо. Пропускането на полза може да е и силен и слаб мотив, в зависимост от характера на лицето - слабости, хоби, увлечения.

- ❑ Силата на принуждението е, че от лицето се изиска да извърши нещо пред заплахата от негативни последици. Но при този способ е повишена опасността обекта да заподозре, че върху него се оказва въздействие.

Условия за успешна ОК

1. КР служба да е събрала достатъчно пълни и достоверни данни за обекта.

- ✓ Да е изучено много добре лицето – ценностна система, морал, психика, интереси, наклонности, слабости. Да се познава начина му на живот, неговите връзки и ежедневни навици.

2. Наличие на достатъчно сили и средства за провеждането на ОК – да се разполага със сътрудник /служител на прикритие/ с възможности /контакти, доверие/ спрямо обекта.

3. Планиране. Изготвя се план за ОК – кога, с какви сили, средства, способности ще се проведе.

4. Отчитане реакцията на обекта

В посоченият пример:

Обектът и неговите връзки са изведени от квартирата, в която живеят, за да се проведе секретен оглед. Оперативната група е проникнала в нея и е започнала огледа. Провеждащите ОК обаче трябва да имат готовност да реагират веднага, ако някой от изведените тръгне да се връща по-рано от предвиденото. Това изисква лицата да бъдат под наблюдение по време на провеждането на ОК, за да се реагира на промяната в обстановката.

Трябва да са предвидени варианти за действие при неблагоприятни обстоятелства.

11 Оперативно проникване

Същност на оперативното проникване

Това е метод на КРД, чрез който в средата на противника (организации, групи, отделни лица) се заемат позиции, позволяващи на КР служба да получава информация за неговите замисли, планове и действия.

В отделни случаи то дава възможност КР да оказва скрито въздействие върху противника, т.е. да влияе на решенията и дейността му.

Оперативното проникване позволява да се придобие първична, автентична информация за обекта и да се получи достъп до закрити източници на информация за дейността му.

Обекти на оперативно проникване

а/ резидентури на чужди разузнавания действащи под официално прикритие / дипломатическо, търговско и др./, организациите и лицата използвани от тях .

б/ антиконституционни и други организации и групи, чиято дейност може да застраши НС

в/ стратегически обекти от значение за националната сигурност – икономически, финансови, енергийни, военни и др.

г/ близкото обкръжение на отделни лица, подозирани или извършващи посегателства срещу НС

Начини за оперативно проникване

I. Проникване със секретен сътрудник на КР

1. Внедряване на сътрудник в средата на противника

А. чрез въвеждане

Б. чрез подстава

2. Вербовка на сътрудник от средата на противника

II. Оперативно-техническо проникване

III. Проникване със служител на прикритие

Цели на проникването чрез сътрудник

- Получаване на достъп до закрити източници на информация и възможност *чрез наблюдение или беседа* да я придобива
- Получаване на възможности за оказване на направляващо въздействие върху противника в изгодна за службите насока
- ✓ Закрити източници на информация - които се опазват от противника и са достъпни само на определени лица :

- на които се доверява, поддържа близки отношения

- във връзка с тяхното служебно положение

- във връзка с участието им в посегателска дейност

I. Проникване със секретен сътрудник

1. Внедряване на сътрудник в средата на противника

Внедряването е способ за проникване, при който КР създава позиции в средата на противника с помощта на наличните сътрудници.

- Когато КР установи стремежа на противника да използва определена категория лица, на каква основа го прави, за какво му трябва, тя може да се възползва от това.
- Тогава КР подготвя и внедрява в неговите редици свои агенти/информатори.

Внедряването е процес на формиране на отношения между сътрудника и противника.

Предпоставки за внедряване

- стремежа на ЧСС да вербуват свои сътрудници, които имат достъп до интересуващата ги информация /икономическа, политическа, военна
- стремежа на участниците в антиконституционни групи и организации да привличат нови членове, както и лица, които да ги подпомагат;
- необходимостта от установяване на взаимоотношения /от различно естество/ между обектите на КР и отделни лица.

Етапи на внедряването

- Подготвителен етап
- Установяване на контакт между сътрудника и обекта

- Формиране на отношения, които дават възможност на сътрудника да завоюва необходимите позиции

Разновидности на внедряването

А. По инициатива на КР служба – въвеждане

- Установяване от сътрудника / по негова инициатива/ на такива отношения с противника, които му осигуряват възможност да възприема неговите действия и да влияе върху него.
- ✓ Непосредствено въвеждане – без чужда помощ сътрудника осъществява контакт и завоюва определени позиции
- ✓ В другия случай първоначалния контакт се осъществява с помощта на посредник. /сътрудник----посредник-----обект/. Прилага се когато сътрудника няма възможност / повод/ сам да се запознае с обекта.

Б. Подстава на сътрудник

- Използва се намерението на противника да установи контакт с определени лица, разполагащи според него с определени позиции, контакти, качества и възможности, които могат да му бъдат от полза.
- Разликата между **въвеждането** и **подставата** е в това, чия е инициативата за първоначалния контакт.

I. Проникване със секретен сътрудник

2. Вербовка на сътрудник от средата на противника

- Най-трудния, но най- ефективен начин за проникване чрез сътрудник.
- Тук става въпрос за вербовка на лица, които работят, сътрудничат, членуват или се използват от организации или групи, осъществяващи дейност насочена срещу НС.
- В средата на противника тези лица имат свои естествени позиции, т.е. вече създадени определени отношения с него независимо от КР служба.
- След вербовката даденото лице запазва позициите си, т.е. не променя външно поведението си спрямо противника.
- Но в същото време то преминава на страната на КР служба, т.е променя вътрешната си същност.
- Към вербовка се прибегва, когато няма други възможности за проникване

- Проникване чрез вербовка е сложно и рисковано КР- мероприятие. За него е характерно:
 - ✓ ограничен избор на подходящи лица;
 - ✓ опасност да се придобие сътрудник-двойник, който специално е подставен на службата, а оттам – дезинформиране;
 - ✓ опасност от неуспешна вербовка, а от там и разконспириране на нашите интереси и ситнализиране на обекта на оперативен интерес.

Проникване със сътрудник

II. Оперативно-техническо проникване

- При този начин на оперативно проникване се прибегва до използване на СРС.
- В този случай става въпрос за поставяне на лице или на част от групата или организацията, в условията на оперативно-технически средства.
- Например да се постави подслушвателна техника или средства за визуално наблюдение в помещение, което се ползва от лицето.*
- Поставяне под контрол различните видове комуникации на обектите – телефон, интернет, пощенка кореспонденция и др. или движението му на обществени места.*

III. Проникване чрез служител на прикритие

- Служителите на прикритие са държавни служители от ДАНС с особен статут.
- Прикриването на служители на ДАНС, както и тяхната дейност се осъществяват при спазване принципите на законност и конспиративност.
- Тези служители действат на прикритие в държавни органи, организации, както и юридически лица
- Там те работят като техни служители и изпълняват съответните си служебни задължения
- Същевременно изпълняват и задачи на КР служба, но без да разкриват принадлежността си към нея
- Служителите на прикритие имат правата и задълженията, предвидени в:
 - ЗДАНС;
 - съответния специален закон, приложим относно заеманата длъжност на прикритие.

- Служителите на прикритие се използват при доказана оперативна необходимост - когато задачите и дейностите на КР не могат да се изпълнят по друг начин.
- Служителите на прикритие, както и техните задачи и дейности, се определят със заповед на председателя на ДАНС за всеки отделен случай.
- Служителите на прикритие осъществяват дейността си по начин, който не застрашава прикритието от разкриване
- Те нямат правомощия за зъдържане на лице, обиск на лице, използване на физическа сила и помощни средства, призоваване на лица в служебни помещения, отправяне на предупреждения към лица и т.н.
- Служителите на ДАНС се назначават на съответната длъжност /на прикритие/ от съответния ръководител на държавен орган, съответно от управителния орган на организацията или юридическото лице, по искане на председателя.

Ред за прикриване на служители

- Ръководен служител /директор/ трябва да обоснове оперативната необходимост пред председателя на ДАНС.
- Той от своя страна отправя искане за съдействие до съответния ръководител на държавен орган или управителния орган на организацията или ЮЛ.
- В това искане се посочват длъжностите, подходящи за заемане от служителя на прикритие и лице от агенцията за осъществяване на контакт.
- В случай на съгласие съответният ръководител на структурата, в която ще се осъществи внедряването уведомява председателя на ДАНС за специфичните изисквания, условията и реда за назначаване на определената длъжност.
- Председателят и съответният ръководител на структурата съгласуват организацията на прикриването.
- Ръководителят, при който е назначен служителя на прикритие, му оказва съдействие при изпълнение на задачите.
- За работата си по служебно или трудово правоотношение служителят на прикритие получава брутна заплата, обезщетения и други доходи предвидени за заеманата длъжност

- Ако заплатата е по-ниска от тази за длъжността му в ДАНС, агенцията му изплаща разликата, също и разликата в осигурителните вноски. /по ред определен от НАП, съгласуван с ДАНС/
- Служител на дадената структура може да стане **служител на прикритие** чрез назначаването му на служба в ДАНС.

12 Служител под прикритие

Същност

Служителят под прикритие може да е служител от компетентните служби по ЗСРС, по ЗМВР, Закона за отбраната и въоръжените сили, Закона за военното разузнаване или от Държавна агенция "Разузнаване".

Той е засекретен служител оправомощен да установи или поддържа контакти с контролирано лице, за да получи информация за извършването на тежко умишлено престъпление и за организацията на престъпната дейност.

Служителят под прикритие е оперативен способ по ЗСРС /чл.10в/ и се прилага по реда на този закон.

Служителите под прикритие на МВР се използват за прилагане на СРС и по искания на структурите на ДАНС.

Доверителна сделка - служител под прикритие купува или продава вещь, която може да се използва като доказателство за престъпление.

Служители под прикритие в МВР

Органите на МВР издават български лични документи с променени основни данни на служители под прикритие при условия и по ред, определени с наредба на министъра на вътрешните работи.

Служителите под прикритие проникват в обкръжението или в средата на ОИЛ за осъществяване на наблюдение върху тях, за получаване на данни за замисляни, подготвяни, извършвани или довършени тежки умишлени престъпления, /посочени в чл. 3, ал. 1 ЗСРС/, и за целите на ЗНС.

Изграждането на прикритие включва:

- ✓ издаване и използване на документи за самоличност с променени основни данни;
- ✓ създаване и използване на юридически лица с нестопанска цел или търговски дружества при условия и по ред, установени със закон.
- Служителите под прикритие са специално подбрани и обучени служители на МВР.

- Те се използват в оперативно-издирвателната дейност на МВР и в наказателното производство по искане на компетентните органи и по ред, определен със ЗСРС.
- Служителите под прикритие са служители от специализирано структурно звено на МВР, за осигуряване и прилагане на разследване чрез използване на служител под прикритие.
- Това звено на МВР е прикрито по начин, който изключва разкриване на действителното му предназначение.
- Тези служители са полицейски органи по смисъла на Закона за МВР.
- Служителите под прикритие изпълняват задълженията си като:
 - не разкрива принадлежността им към органите на МВР
 - не застрашават прикритието си от разкриване Те прилагат правомощията си на полицейски органи единствено в случаи на пряка и непосредствена опасност за живота и здравето им или за живота и здравето на други лица.
- Необходимите средства за дейността на специализираното структурно звено, се осигуряват от бюджета на МВР и от международни програми и договори.
- Органите на държавната власт и на местното самоуправление, организации и ЮЛ оказват необходимото съдействие като създават и издават необходимите:
 - ✓ актове по гражданско състояние,
 - ✓ удостоверения, разрешения, регистрации
 - ✓ други необходими документи
- Данните /свързани с прикритието/ се въвеждат своевременно в съответните информационни системи за времето на съществуване на прикритието.
- Съдействието по изграждане на прикритието се осъществява при спазване на изискванията за защита на информацията, класифицирана като държавна тайна.
- Издадените документи се използват само за целите на изграденото прикритие.
- Служителите под прикритие ползват български лични документи с променени основни данни.
- Издадените документи се унищожават след отпадане на необходимостта.

- За издадените и унищожените лични документи в МВР се води служебен секретен регистър.

Служители под прикритие в международно оперативно полицейско сътрудничество

- Специализираното звено в МВР и чуждестранни партньорски служби могат да осъществяват дейности, свързани с използване на служители под прикритие.
- Това трябва да е предвидено в международен договор, по който България е страна, или на принципа на взаимност е сключено споразумение за всеки отделен случай.